temizlik ve cami adabı

Grundig

TAHARET ADABI

Camileri Temizleme Derneği Kültür Serisi No: 2

Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

Bismillâhirrahmanirrahim

Bizleri yoktan var eden,
Varlığından haberdar eden,
Yüce zatına kul, Habibine ümmet eyleyen,
Sayısız nimetlerle donatan,
İman şerefi ile müşerref kılan
Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve sena;
İki cihanın Efendisi,
Rabbü 'l-Aleminin sevgilisi,
İmamü'l-Enbiya,
Seyyidü'-Asfiya
Cenâb-ı Muhammed Mustafa Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'e sayısız salât ve selâm.

TAKDİM

Değerli Kardeşlerim.

Elinizdeki şu çok küçük risale, çok önemli bir konuyu imkân dâhilinde anlaşılır hale getirmek, mühim bir meselenin uygulamasını kolaylaştırmak için kaleme alındı. İnşaALLAH bu çalışma ile okuyan kardeşlerimize faydalı olur, dualarını alır ve arzumuza ulaşırız.

Yüce dinimiz İslâm'ın taharet ve temizliğe verdiği önem her müminin malûmudur. Peygamber Efendimiz "temizlik imanın yarısıdır" buyurarak temizliği imanla irtibatlı kılmışlardır. Aslında zahiri temizlik ibadetler için gereklidir. İmanın makarrı ise kalptir ve iman kişinin gönül âlemi ile ilgilidir. Ancak Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem bu hadislerinde temizliği imanla irtibatlandırmışlar, temizliği imanla ilgili bir konu haline getirmişlerdir. Anlaşılıyor ki gusül, abdest, beden ve elbise temizliği, tırnakların kesilmesi, bazı kılların izalesi ve diğerleri sadece zahiri temizlikle değil imanla da ilgilidir. İman bu temizliği gerektirmektedir.

Meselâ namaz kılan bir müminin, Cenab-ı Hak Hazretlerinin huzuruna duracağı zaman, bedeninin, elbisesinin ve namaz kıldığı yerin temiz olmasına dikkat etmek mecburiyeti vardır. Nitekim hadesten taharet gibi necasetten taharet de, namazın farzlarından, yani olmazsa olmazlarından biridir. Hal böyle olunca bilhassa müslümanların temizliğe ayrı bir önem vermeleri, taharet konusunda titiz davranmaları fevkalâde önem arzetmektedir. Zira durulan huzur Âlemlerin

Yüce Rabbinin huzurudur. Ve o huzura ancak temiz olanlar lâyıktır. Huzurda duranların kalplerinin temizliği kadar dış dünyalarının, zahirlerinin de temiz olması gerekmektedir.

Kimi hassas müminlerin konuya gereken değeri verdikleri görülmekle birlikte, kimi kardeşlerimizin bu konudaki bilgisizlikleri veya meseleyi önemsemedikleri için taharet konusunda gevşek davranmaları, bu çok önemli konuya dikkat çekmek için bu küçük risaleyi kaleme almamıza sebep oldu. Umarız ki faydalanan kardeşlerimizle birlikte hepimizin güzel dinimizi daha güzel yaşamamıza, ibadetlerimizin hakkını vermemize ve kardeşlerimizin dualarını almamıza vesile olur.

Değerli kardeşlerim.

Mesele sanıldığından daha önemli ve müminler için çok mühim bir konudur.

Aslında her zaman ve her yerde tertemiz olmak mecburiyetinde olan müslümanın, bilhassa Allâhu Zü'l-Celâlin huzuruna duracağı zaman bu temizliğe ayrı bir önem göstermesi, daha temiz olması gerekir. Zira Rabbimiz "Allah, çok tövbe edenlerle çok temizlenenleri sever" buyurmaktadırlar. Allah'ın dini olarak İslâm ne kadar yüce, ne kadar ulvî ise, Allah'ın kulu olarak Müslüman da o kadar temiz, o kadar nezih, o kadar ulvî tabiatlı olmalıdır. Milyarların içerisinden seçilerek İslâm şerefi ile müşerref olmanın onuruna; güzel ahlâkı, mükemmel hayatı ile kıyamete kadar insanlığın en mükemmel örneği olan yüce peygamberinin ümmetliğine lâyık olmalıdır. İman etmiş olmak çok büyük bir ayrıcalıktır. Mümin bu onuru büyük bir şerefle, büyük bir zevkle her yerde ve her zaman, her türlü şart altında gereği gibi taşımalıdır. Kalbi ne kadar temizse bedeni de o kadar, mânâsı ne kadar pâk ise maddesi de o kadar nezih olmalıdır.

Çünkü temizlik imandandır.

İSLÂM VE TEMİZLİK

Değerli kardeşlerim.

Dinimiz İslâm, güzellikler manzûmesidir. Onda tesadüfiliğe asla yer yoktur. Her şey yerli yerince vaz' edilmiş, her şeyin hakkı tam olarak verilmiştir. Zira O, Allah'ın dinidir. Onda kör nokta, karanlık köşe, ihmal edilmiş bir konu asla yoktur. O, bir hayat nizamıdır. Asrı Saadetten kıyamete kadar, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, hangi şart altında yaşarlarsa yaşasınlar, O'nda, tüm insanlığın bütün ihtiyaçlarına çareler, sorularına cevaplar vardır. Dünya ve âhiretin saadet ve selâmeti ancak İslâm'la temin edilir.

Millî Şairimiz Mehmet Akif'in dediği gibi:

Bilmiyorlar ki ulûmun ebedi dâyesidir;
Beşerin bir gün olup yükselecek payesidir.

Dinimizde, inanan insanların bilmek durumunda oldukları şöyle bir hakikat vardır. Herhangi bir davranışın, herhangi bir amelin hükmü ne ise, o konudaki bilgiler de aynı hükmü taşırlar. Yani, namaz kendisine farz olan bir müslüman evlâdının, namazın farzlarını da öğrenmesi kendisine farzdır. Namazın vaciplerini öğrenmek vacip, sünnetlerini öğrenmek ve bilmek de sünnettir. Bu duruma göre, namaz kendisine farz olan, yani buluğ çağına erişen erkek kadın her müslümana, taharet ile ilgili konuları öğrenmek de farz olur. Zira yukarıda da dediğimiz gibi hadesten ve necasetten taharet namazın iki önemli farzıdır. Şu halde namaz kılacak yani Yüce Allah'ının huzuruna duracak olan müminlerin o yüce huzura zahiri ve bâtını tahareti gerçekleştirmiş olarak çıkmaları gerekir.

TEMİZLİK İÇİN ÖN BİLGİLER

Temizlenmenin hakkını verebilmek yani gerektiği gibi temizlenebilmek için, önce nelerden temizlenmemiz gerektiğini öğrenelim.

Değerli kardeşlerim.

İnsan vücudundan ayrılan ve necis yani, pis olduğu için namazın kabulüne engel olan şeyleri hatırlayalım:

1- İdrar. Hepimizin bildiği bu sıvı, şer'an necistir, yani pistir. Vücudumuzdan ayrılması halinde abdestimizi bozar. Şayet bedenimize veya elbisemize bulaşacak, sıçrayacak olursa, avuç içi miktarından daha fazla olması halinde namazımızın kabul olunmasına engel olur. Yani, bir kişinin bedeninde veya üzerindeki elbisede avuç ortası büyüklüğünden daha fazla idrar olursa namazı makbul olmaz. O yerin veya o kısmın, şer'i ölçülere uygun şekilde yıkanması gerekir. Namaz kıldığımız yerin, seccademizin, bilhassa ayaklarımızı, dizlerimizi, ellerimizi, alnımızı ve burnumuzu koyduğumuz yerlerin de idrardan temiz olması gereklidir. Pantolonumuzun paçasındaki, eteğimizdeki veya çorabımızdaki idrar sıçrantıları bir araya getirildiği zaman avuç ortası kadar bir hacme ulaşacak olursa yine namazımızın kabulüne engel olur. Daha küçük olan miktar namazın kabulüne engel olmasa da sevabının az olmasına, ayrıca namazda vesveseye de sebep olur. İdrar sıçrantılarının önemli bir başka sakıncası da kabir azabına sebep olmasıdır.

2- Meni. İnsanın aslı, yumurtası, çekirdeği diyebileceğimiz, kirli beyaz renkli, pelte kıvamında, hamur veya yumurta akı gibi kokan bu sıvı da, Hanefi mezhebine göre necistir. Bedene bulaşması halinde yıkamadan, elbiseye veya çamaşıra bulaşması halinde, bulaştığı yeri yıkamadan veya kurutup ufalayıp izale etmeden namaz kılmak mümkün değildir.

Meni, elbiseden suyla yıkanırsa daha güzel olur. Ancak, imkânsızlık halinde iyice kurutulduktan sonra bulaştığı yer güzelce ovalanıp, çitilenip yok edilmesi ile de büyük ölçüde temizlenmiş olur ve ovalandıktan sonra zaruret halinde o

elbise ile namaz kılınabilir. Ancak, ovaladığımız yer herhangi bir sebeple yeniden ıslanacak olursa, namaz kılmak için orayı mutlaka yıkamak gerekir.

Meni, bulunduğu yerden, şehvetle yani zevkle ayrıldığı takdirde, cinsel organdan dışarıya çıksa da çıkmasa da, hem abdesti bozar hem de gusül abdesti almayı gerektirir. İhtiyatlı olan görüş budur.

Hanefi mezhebinin kıymetli âlimi İmam Ebû Yusuf, meninin guslü gerektirmesi için şehvetle, zevkle vücuttan dışarı çıkmasını şart koşsa da, yukarıdaki, yerinden ayrılması halinde gusül gerektireceğine dair görüş daha ihtiyatlıdır ve kendisi ile amel edilen yani uygulanması istenen görüştür. Meselâ: bir erkek ihtilam olurken hemen organının başını tutar ve meninin vücudundan dışarı çıkmasına engel olursa, bu durum her ne kadar sağlık bakımından zararlı da olsa, İmam Ebû Yûsufa göre gusül gerektirmez. Zira meni vücuttan dışarı çıkmamıştır. Yine ihtilam olan bir kadının, fercinden hiç bir şey dışarı çıkmazsa, durum böyledir denilebilir. Yani bu görüşte olanlar da vardır. Ancak tekrar edelim, ihtiyatlı ve daha çok kabul gören ve kendisi ile fetva verilen görüş, meni yerinden şehvetle, zevkle ayrıldı mı gusül abdesti gerekir görüşüdür. Yani, hangi şekilde olursa olsun, meni yerinden şehvetle, zevkle ayrıldı mı, ister vücuttan çıksın, dilerse dışarıda yaşlık görülmesin, daha güzel olan gusül abdestinin alınmasıdır.

Misafirlikte olup, ihtilam olduğunu söylediği takdirde fitne olmasından korkan bir genç, istisnai bir hal olarak, İmam Ebû Yûsuf'un görüşünden yararlanabilir. İmkân bulabilirse, meni henüz vücuttan ayrılmadan organının başını tutar ve iyice şehveti geçinceye kadar meninin vücudundan çıkmasına engel olur. Şehveti tamamen geçtikten sonra meninin dışarıya çıkmasına izin verir. Ancak tekrar edelim ki bu durum hem sağlık açısından zararlı olabilir, hem de gözden kaçan çok küçük bir sızıntı sahibini yanıltabilir ve cünüp olduğu halde gusül abdestini ihmal edebilir. Şu halde fevkalâde zaruret olmadan böyle bir uygulamadan sakınılmalıdır.

Ağır bir şeyi kaldırmak veya herhangi bir rahatsızlık sonucu, hiç şehvet olmadan vücuttan ayrılan meni, necis olmakla birlikte, gusül abdesti gerektirmez. Ancak, abdesti yenilemek, vücuttan veya elbiseden o necaseti mutlaka yıkamak ve izale etmek gerekir.

3- Mezi. Şehevi duyguların belirmesi, cinsel arzuların düşünce ve bedene hâkim olması halinde, meniden ayrı olarak idrar kanalından gelen, şeffaf ve ele alındığında sünen, birazda yapışkan bir sıvıdır. Hükmü aynen idrar gibidir. Yani necistir. Bulaştığı yer veya elbise yıkanmadan namaz kılınamaz. Abdesti bozar. Gusül abdesti almayı gerektirmez.

Yüce kudret, meziyi mikrop öldürücü olarak yaratmıştır. Ailevi beraberlikte, meniden önce gelerek bu beraberlikte sağlığa zararlı olabilecek mikropları

öldürerek sağlığın korunmasını; ya da bir yavru oluşacaksa, yavrunun oluşacağı yerlerdeki muhtemel mikropları yok ederek sağlıklı bir bebeğin oluşmasını temin eder. Bu haliyle o, bir antiseptiktir.

4- Vedi. Bazı güçlü bünyelerde ve gençlerde idrardan sonra gelen ve yapı itibariyle kısmen meniye benzeyen, peltemsi ve kirli beyaz renkli diyebileceğimiz, şeffaf olmayan, yapışkan bir sıvıdır. Hüküm itibariyle idrar ve mezi gibidir. Kimi gençler bunu bir hastalık belirtisi zannetmektedirler. Asla bir hastalığın belirtisi değildir. Uzun zaman cinsel yönden tatmin olunmadığında, yani ailevî beraberlik veya ihtilam ile bu ihtiyaç giderilemediğinde bazı güçlü bünyelerde idrardan sonra gelebilir. Gusül abdesti almayı gerektirmez. Tedbir alınmaz da çamaşıra bulaşacak olursa, namaz kılabilmek için bulaştığı yeri yıkamak gerekir.

5- Kan. Genel olarak bilinen bu sıvının da necis olduğu, vücudun herhangi bir yerinden çıkması ve küçük bir damlayı geçip etrafa dağılması halinde, Hanefi Mezhebine göre abdesti bozduğu hepimizin malumudur. Bedene veya elbiseye bulaşan kan da, namazdan önce yıkanmalıdır. Ancak, şer'i usûle göre yıkandığı halde, kanın açık renginin, beyaz veya açık renk bir elbisede kalması namaz için zararlı değildir.

Vücudumuzdaki yaralardan çıkan iltihap, kanlı su da kan hükmündedir.

Hanım kardeşlerimiz, hayız, nifas veya özür kanlarının necis olduğunu, hayız ve nifas dönemlerinden sonra gusül abdesti almaları gerektiğini bilmektedirler.

6- Katı Necaset (Gaita). Katı necasetin de namaza engel olduğu hepimizin bildiği şeydir. Vücuttan çıktığı yerde bulunan veya elbiseye bulaşmış olan katı necaset, 3,5- 4 gramdan daha fazla olacak olursa namaza mani olur. Güzelce taharetlenmeden veya üzerinde necaset bulunan elbiseyi şer'i usule göre yıkamadan o elbise ile kılınan bir namaz sahih olmaz.

Bunlardan ayrı olarak, içilen ve sarhoş eden alkol, şarap, kusma halinde çıkan şeyler, eti yenmeyen hayvanların idrar ve katı necasetleri, tavuk, ördek, kaz necaseti gibi ilmihal kitaplarımızda "necaseti galiza" olarak vasıflandırılan, yani ağır necaset, koyu necaset diyebileceğimiz necis yani pis şeyler de namazın kabulüne engel şeylerdir. Onlar bedenden veya elbiseden yıkanmadan yahut da namaz kılınacak yerden giderilmeden namaz kılmak doğru değildir. Hatta boşa emek çekmektir.

Demek ki tuvalette ihtiyacın giderilmesinden sonra sadece tuvalet kâğıdı ile silinmek kâfi değildir. Necasetin etrafa dağılmış olma ihtimali göz önünde bulundurularak mutlaka su ile temizlik yapılması gereklidir.

Biz burada nelerin necaset-i galiza yani koyu/kaba necaset, nelerin necaset-i hafife yani hafif necaset olduğu izahına girmeyeceğiz. Kardeşlerimizin bir ilmihal kitabına müracatlarını rica ediyoruz.

İDRAR SIÇRANTILARINDAN SAKINMANIN GEREKLİLİĞİ

Peygamber Efendimizin hadisleri, idrar sıçrantılarından sakınmamız konusunda bize çok ciddi ikazları içermektedir. Hadislerdeki ifade ve tehditler konunun önemini çok açık olarak ortaya koymaktadır.

Konuyla ilgili en önemli hadis şudur:

"Rasûlullah Sallallahü Aleyhi ve Sellem iki kabrin yanından geçerlerken buyurdular ki:

–Bu iki kabirde bulunan kişiler, aslında çok mühim olduğu halde önemsemedikleri hallerden dolayı azab içerisindedirler. Biri nemime yapardı, (yani insanlar arasında lâf taşırdı) diğeri ise idrar sıçrantılarından sakınmazdı.

Kabir âhiret duraklarının ilkidir. Buradaki azâb sonra devam edecek olan azâbın belirtisi olabilir. Şu halde kabirde azâba sebep olabilecek şeylerden sakınmak gerekir.

Diğer bir Hadis-i Şerifte nakledilen şeyler de ürperticidir.

Rasûlullah Sallallâhü Aleyhi ve Selem yine iki kabrin yanından geçerlerken mübarek yüzlerinin rengi değişmiş, vücudunun titremesinden gömleğinin kolunun yeninin titrediği görülmüştü. Ne olduğu sorulduğunda:

–Benim duyduklarımı duymuyor musunuz? buyurarak işin vehametine işaret etmişler, kabirlerinde azâb gören o iki kişinin aynı günahlar sebebiyle (idrar ve lâf taşıma) azâb içerisinde olduklarını ifade etmişlerdi.

Yine Rasûlullah Sallallahü Aleyhi ve Sellem, "*Kabir azâbının çoğu, idrardandır*" diye buyurmaktadırlar.

Hal böyle olunca, tuvalette idrar sıçrantısından sakınmalı, ihtiyacımızı giderdikten sonra temizliğimizi çok güzel yapmalı, sonra da gereken tedbiri alarak çamaşırımızın idrar kanalında kalan sızıntı ile kirlenmesini engellemeliyiz.

Bu temizlik hem sağlık açısından hem de İlâhî huzura duracak kişinin hali ile saygısını ifade etmesi bakımından önemlidir.

NASIL TAHARETLENMELİYİZ

Necasetten taharet namazın farzlarından biri olunca, bu konuya gereken ihtimamı göstermek şarttır.

İhtiyacını gidermek üzere tuvalete girecek olan mümin, kendisine lâzım olacak su, kurulanacağı taharet mendili, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu, pamuk v.b. şeyleri önceden temin ettikten sonra, tuvalete bir kaç adım kala "*bismillah, e'ûzü billâhi mine'l-hubsi ve'l-habâis*" diye istiâzede bulunarak, yani "Allah'ın adıyla, bütün çirkin ve kötü şeylerden Allah'a sığınırım" diyerek sol ayağı ile tuvalete girer. Veya "*bismillah, Allâhümme innî e'ûzü bike mine'l-hubsi ve'l-habâis*" diyerek de girebilir. Aynı anlamdadır.

Peygamber Efendimiz tuvalete girerken çekilen besmelenin, yani "*bismillah*" demenin cinlerle bizim aramızdaki perde olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonra önü ve arkası kıbleye gelmeyecek şekilde oturarak ihtiyacını giderir. Bu arada, otururken vücut ağırlığını sol tarafa vermek, boşaltım organlarının daha rahat iş görmesini temin edecektir. İhtiyaç giderilirken sıçrantılardan mutlaka sakınmalıdır. Bunun için, sadece idrarı yaparken bile oturarak yapmalı, tuvalet taşının durumuna göre dikkatli olunmalıdır. Peygamber Efendimiz, sahabenin anlattıklarına göre, ihtiyaç giderecekleri zaman çok uzaklara giderler, mutlaka bir engel arkasına çekilirler, yere oturmadan görülmeyecek yerlerini açmazlar, ihtiyaç giderdikleri yer sert bir toprak ise, sıçrantıyı engellemek için bir çubuk veya benzeri şeyle toprağı kabartırlar, açıklıkta ihtiyaç giderdikleri için edeben başlarını örterlerdi.

Tuvalet, meleklerin olmadığı bir gaflet mahallidir. İhtiyaçtan fazla orada oturmak doğru değildir. Ancak acele edip tahareti noksan yapmak da asla doğru değildir.

İhtiyacı giderdikten sonra önce katı necasetten temizlik yapılmalıdır.

Sahrada, bağda bahçede ihtiyaçlarını giderenler, ellerini daha az kirletmek için önce en az üç defa veya ihtiyaca göre, ancak tek sayıda taşla temizlenmelidirler. Buna *isticmar* denilir. Bu arada kemik, gübre ve gıda maddeleri asla kullanılmamalı, vücuda zarar verecek sivri veya keskin cisimlerden de sakınmalıdır.

Ev ve benzeri yerlerdeki tuvaletlerde taş ve benzeri şeyler kullanılamayacağı için, önce tuvalet kâğıdı ile necasetin fazlasını silmek, kimi kardeşlerimizin tercih ettikleri bir yoldur. Ancak kimi kardeşlerimiz de, tuvalet kâğıdı da olsa, kâğıda saygılı olmak ve israfı önlemek için bu yolu mahzurlu görmektedirler. Biz her iki görüşe de saygı duymakta, meseleyi kardeşlerimizin vicdanına havale etmekteyiz. Ameller niyetlere göre olduğuna göre, elim fazla kirlenmesin, bu kâğıt nihayet temizlik için imal edilmiştir, şu halde taharette kullanabilirim diyenlerin görüşleri de makul kabul edilebilir. Hayır, tuvalet kâğıdı da olsa saygılı olmak gerekir diyenlerin görüşlerine de saygı duyulur. Ancak eski kitaplarımızda dahi, yazıda kullanılmayan kaba kâğıtların, temizlikte kullanılabileceği yazılmıştır. Şu halde israf etmeden tuvalet kâğıtlarını temizlikte ve kurulanmada kullanmak mümkündür denilebilir.

Katı necasetin kalanının temizliği için mutlaka sol el kullanılmalı ve su ile temizlik yapılmalıdır. Kitaplarımızda üç parmaktan fazla parmağı kirletmemeli diye tavsiyeler vardır. Ayrıca parmakların uç kısımlarının kullanılmasının basura neden olacağı da söylenmiştir.

Katı necasetten taharetlenirken, sol elin şehâdet orta ve yüzük parmakları birleştirilir ve orta parmak biraz üste alınır. Kirli mahal, önce, arkadan öne doğru

elle silinir ve eller yıkanır. Sonra önden arkaya, sonra arkadan öne… veya alışılan bir şekille. Temizliğin tamamen hâsıl olduğuna kanaat getirinceye kadar su ile temizliğe devam etmelidir.

Bazı fıkıh kaynaklarımızda, hanımların iki parmaklarını öne çıkararak ve ilk defa, fercleri kirlenmesin diye önden arkaya doğru temizliğe başlayarak taharetlerini gerçekleştirmeleri tavsiye olunmaktadır. Tabi bütün bunlar tavsiye niteliğindedir. Herkes istediği gibi, kendine kolay gelen bir yolla temizlenebilir. Mühim olan taharetin tertemizce yapılmış olması, çıkış mahallinde necasetin kalmamış olmasıdır.

Taharetlenmek için su bulamayanlar, taş veya kâğıt mendille iyice temizlenmelidirler. Makatta kalan necaset 4 gramı bulur veya geçerse namaz olmaz diye yukarıda kaydetmiştik. Çok nadir de olsa böyle bir durumda dikkatli olunmalıdır.

Makatı temizlerken kendimizi serbest bırakmalı, vücudumuzu aşağıya doğru salmalı, kendimizi sıkmamalıyız ki, yıkanan yer iyice temizlenmiş olsun. Ancak Ramazanda veya sair zamanlarda oruçlu iken kendimizi biraz sıkı tutmalıyız ki, makattan içeriye su kaçmasın. Zira makattan içeriye kaçan su orucu bozabilir denmiştir.

Makatın yıkanmasında biraz mübalağa etmek yani fazlaca yıkamak gerekir. Zira makata su el ile götürülmektedir. Makatta kalan çok az bir necaset eseri bile elimizdeki suyu kirletecek ve şer’an kullanılmaz hale getirecektir. Mümkün olursa yukarıdan su dökerek veya şayet tuvalette hortum kullanılıyorsa, üzerimize sıçratmadan suyu o mahalle kadar götürerek ya da kolayımıza giden başka bir yolla o mahalli güzelce yıkayarak en güzel temizliği elde etmek gereklidir. Sadece elle temizlik yapılır ancak yeteri kadar o mahal güzelce yıkanmazsa, taharet tamamlanmış olmaz.

Katı necaset mahalli iyice temizlendikten sonra erkekler, idrar yolunu temizlemek için, idrar yaptıkları organlarını fazla sıkmadan ve tahriş etmeden üç defa sıyırmalıdırlar. Bu sıyırma, kanalda kalan idrarın dışarıya atılması için Peygamber Efendimizin tavsiye-i âlileridir.

Erkeklerin idrar kanalları 16 ila 18 cm. uzunluğunda ve yaklaşık 8 mm. çapındadır. Erkeklerde bu yapıdan dolayı, idrar yapma işi bittikten sonra dahi idrar sızıntısı belirli bir süre daha devam eder. İşte bu sızıntıyı bitirebilmek için organı sıyırmak ve beklemek gerekir.

Bu sıyırma işi şöyle yapılabilir:

İdrar bittikten, makat su ile güzelce temizlendikten sonra, erkeklik organı, alt taraftan işaret, orta ve yüzük parmaklar ile ta dipten, öne doğru, yumurtalıklara doğru acıtılmayacak bir sıkıştırma ile sıvazlanır veya sıyrılır. Böylece idrar kanalının dip tarafında kalan idrar, uzvun ön tarafına geçirilmiş olur. İkinci defa

tenasül uzvu kökünden parmak uçları ile tutularak idrar çıkış deliğine kadar kuvvetlice sıyrılır. Böylece kanalda hemen hemen idrar kalmamış olur. Üçüncü defada da uzvun uç tarafı tekrar güzelce parmaklarla sıyrılarak kanal tamamen idrardan temizlenmiş olunur. Buna istibra, yani idrar sızıntısından iyice temizlenme denir. Ancak bu arada dikkat edilecek bir husus vardır. Cinsel organın dip tarafında bulunan ve temas ve dokunmakla tahrik olan mezi salgılama bezini tahrik etmemek gerekir. Bu merkez, organın sıyrılması esnasında tahrik olursa kendi sıvısını salgılayacağı için temizlik yani istibra çok daha zorlaşabilir. Onun için herkes istibrada bünyesinin hassasiyetlerini de dikkate almalıdır.

Sonra su ile ihtiyaç kadar, güzelce yıkanılıp kurulanılır. Bundan sonra ihtiyaç duyanlar veya isteyenler tarafından diğer tavsiye olunan şeyler, yani pamuk koyma işlemi uygulanır.

Burada şunu belirtelim. Rasûlullah Sallâllahü aleyhi ve sellem Efendimiz üç defa sıyırmamızı tavsiye buyurmuşlar fakat şeklini tarif etmemişlerdir. Yine diyoruz ki alışkanlıklar değişik şekillerde olabilir.

Güzelce ve dikkatlice yapılan bir istibradan sonra gelen idrar sızıntısı için bazı kitaplarımızda, abdesti bozmaz, zararlı değildir denilmişse de, ihtiyatlı olmak ve her ne olursa olsun idrar sızıntısından sakınmak ihtiyata daha uygundur.

İdrar sızıntısının kesildiğine kanaat getirmeden, organın yıkanılmasına geçilmemelidir.

Erkeklerdeki bu idrar sızıntısının sonunu alabilmek için herkes kendine göre bir metod bulmalıdır. Çünkü sızıntının devamı, erkekten erkeğe de farklılık göstermektedir. Bulunduğu yerde yeterli miktar oturup kalkmak veya birkaç defalar öksürerek vücudu sarsmak yahut ayakları sağa sola sallayarak, dizleri karına doğru çekerek vücudun sarsılmasını sağlamak gibi.

Uzmanların bildirdiklerine göre, idrar kanalında idrar bulunduğu müddetçe cinsel organ büzülmez ve biraz uzun kalır. Zira yaratıcı, idrarın dışarıya kolay atılmasını temin için o kanalı idrar yapma esnasında uzar bir halde yaratmıştır. Boğumlar halindeki idrar kanalı, içinde az da olsa idrar bulunduğu sürece uzun kalacak ve büzülmeyecektir. Kanalda hiç idrar kalmazsa organ tamamen büzülür ve küçülür. Bu durum idrar kanalında idrarın kalmadığının işaretidir.

İdrar sızıntısının sonu alındıktan sonra, artık idrar gelmeyecektir. Zira yaratıcı kudret o kanalı özel yaratmıştır. İdrar kanalında idrar, eldeki cıva gibidir. Bulunduğu yere bulaşmaz, ıslaklık devam etmez. Sızıntı bitti mi, arkası kesilmiş, kanalda idrar kalmamış demektir.

Fıkhi tabirle istibra denilen bu idrar sızıntısının bitmesini temin etmede bazı dostlarımızın uyguladıkları bir metodu anlatmakta yarar görmekteyiz.

Şöyle ki:

Tuvalete girdiğimizde yanımızda, çok küçük bir naylon torba içerisinde veya bir parça kâğıt mendil arasında, bir miktar pamuk ile uçları sivri olmayan küçük bir çöp bulunduralım. Meselâ, bir diş çöpünün uçlarını yuvarlayalım sivriliğini giderelim. İdrarın tamamlanmasından sonra, idrar kanalını üç defa sıyıralım, daha sonra su ile güzelce yıkanalım ve kurulanalım. Sonra o pamuğumuzdan çok küçük bir parçayı alıp, dikkatlice, uç tarafı dışarıda kalacak şekilde, çöpümüzün yardımı ile idrar yoluna koyalım. (İhtiyaca veya alışkanlığa göre, mercimekten biraz büyük, nohuttan daha küçük bir parça). Birazcık daha bekleyelim ve bu arada öksürerek veya olduğumuz yerde oturup kalkarak ya da ayaklarımızı sağa sola sallayarak kalan sızıntının tamamının pamuk tarafından emilmesini sağlayalım. Sonra dışarıda kalan küçük kısmından tutup, pamuğu çıkarıp atalım ve yerine tekrar, yeni çok küçük bir pamuk parçası koyalım. Yalnız bu defa konulan pamuğun idrar kanalının içine konulması ve dışarıdan görülmemesi gerekir. Zira pamuğun emeceği çok az bile olsa bir miktar idrar, dışarıya çıkacak ve çamaşıra ulaşacak olursa yine abdestin bozulmasına sebep olacaktır. Belki zor veya külfetli gibi görülen bu metodun titiz hocalarımız ve âlimlerimizce kullanılan ve tavsiye edilen bir metod olduğu bilinmelidir. Bilhassa cemaatinin mesuliyetini yüklenen imam kardeşlerimize tavsiye olunan sağlam bir metottur. Doktorların, belki bazı mahsurlu hallere yol açabilir diye pek tasvip etmedikleri bu metodu kullanırken çok dikkatli olunmalı, organ tahriş edilmemeli ve pamuk içeriye çok kaçırılmamalı, bilhassa ikinci defa konulan ve devamlı kalacak olan pamuk, organın yumuşak olan uç tarafında kalmalıdır. Zira fazla içeriye konulan pamuk sahibini çok rahatsız edecektir. Zamanla alışılan bu metod, tatbik edenleri, sızıntı ihtimaline karşı rahatlatan bir yoldur. Kanalda kalan pamuk, sonra idrar yapılırken kendiliğinden dışarı atılacaktır. Ayrıca pamuğun temiz olmasına da dikkat etmelidir.

Burada hemen şunu hatırlatalım ki: oruç tutulan zamanlarda, son merhalede de pamuğun tamamı idrar yolunda kaybolmamalı, çok az bir kısmı dışarıda kalmalı ancak, istibrayı çok iyi yaparak, sızıntı olmasına da meydan vermemelidir. Zira vücuda girip kaybolan şeyler kimi imamlarımıza göre orucu bozmaktadır. Bu bir ihtiyat tavsiyesidir.

Evlerinde abdest tazeleyen kimseler, birinci defa pamuğu koyduktan sonra tuvaletten çıkıp, üç beş dakika sonra tekrar dönerler ve pamuklarını değiştirirlerse, tuvalette fazla kalma mahzurundan da kurtulmuş olurlar. Ayrıca yürüyerek, oturarak daha iyi bir istibra yapmış, sızıntının tamamen sonunu almış olurlar. Tabii ki bütün bunlar tercih veya alışkanlık meselesidir.

Kimi kardeşlerimiz, pamuk yerine bükerek uygun hale getirdikleri küçük bir kâğıt mendil parçasını idrar yoluna koymaktadırlar. Tercih herkesin kendine

aittir.

İdrar sızıntısının tamamen bittiğine kanaat getirdik, artık idrar gelmez diye inandık mı, gönül rahatlığı ile abdestimizi alıp namazımızı kılabiliriz.

Ancak bu arada şeytan da boş durmayacak ve bize vesvese verecektir. Çamaşırımızda bir ıslaklık varmış hissi oluşacaktır. Bu vesveseye engel olmak için, abdestin sonunda elimize alacağımız temiz suyun kalıntılarını külotumuzun ön kısmına serpmek Peygamber Efendimizin bize tavsiyeleridir ki, bizi bu vesveseden kurtaracaktır.

Hanım kardeşlerimizin istibrada yani idrarın sonunu almada, işleri daha kolaydır. Zira onlarda idrar kanalı sadece 3-4 cm. dir. İdrar sızıntısı yok denecek kadar azdır. Az bir beklentiden sonra yıkanıp kurulanmaları kâfi gelecektir. Onlar da kendilerini kontrol ederek, bu bekleme zamanını takdir etmelidirler.

Kimi daha dikkatli hanımların, ferclerinin ağzına pamuk veya benzeri şeyler koyarak tampon yaptıkları da bilinmektedir. İhtiyatlı bir yoldur denilebilir. İçeriye kaçmayacak ve fakat dışarıda da kalmayacak şekilde, dikkatlice konulan bu pamuk, gelen muhtemel sızıntıyı tutacak ve temizliği, istibrayı garantiye alacaktır. Fercin dışına değil de iç kısmına doğru konulan pamuğa gelen herhangi bir sızıntı dışarıya çıkmadıkça, kenarlara doğru gelmedikçe de abdesti koruyacaktır. Ancak, ıslaklık pamuğun dışına çıkacak olursa abdest bozulmuş olur.

Hanımlar, pamuk değil de, ped kullanırlarsa, ped çamaşırda veya dışarıda kalacağı için, bu pede ulaşan sızıntı, akıntı veya ıslaklık abdesti bozar, bilinmelidir. Çünkü kullanılan ped, pamuğun aksine vücuttan ayrı haldedir. Oraya dikkatlice konulan pamuk ise vücuttan bir parça haline gelmiştir ve organın içinde sayılır.

Bazı hocalarımız, idrar ve hastalık sebebiyle oluşan akıntıdan, iltihaptan başka, vajinayı ıslak tutan ve kayganlığını sağlayan tabii sıvının temiz olduğunu, fercden dışarıya çıksa bile tükürük gibi abdesti bozmayacağını söylemişlerdir. Bu da bir görüştür demekle birlikte, ihtiyatlı davranmakta, bu sızıntının dışarıya çıkması halinde abdesti yenilemekte fayda vardır deriz. Zira akıntılarda karışmalar olabilme ihtimali de vardır.

İhtiyaç giderildikten, güzelce yıkanıp kurulandıktan sonra tuvaletten sağ ayakla çıkılmalıdır. Birazcık uzaklaştıktan sonra "*Ğufrâneke*" "*elhamdülillâhillezî ezhebe anni'l-ezâ ve 'afânî*" "*Allah'ım bağışlamanı dilerim*" "*Benden bu ezayı gideren ve bana afiyet bahşeden Allah'a hamdolsun*" diye hamd etmelidir.

Tuvaletten çıkarken tuvaleti tertemiz yıkayıp sonraya tertemiz bırakmak İslâm büyüklerinin alışkanlık ve tavsiyelerindendir.

Sonra ellerimizi sabunla yıkamanın gerektiği de hepimizin malumudur.

Evlerinde abdest tazeleyen kardeşlerimizin daha çok ihtiyatlı olmak için namaz kılmadıkları elbiseleri ile, meselâ pijamaları ile abdest tazelemeleri uygun olacağı kanaatindeyiz. Her ne kadar namaz için özel bir elbisenin olması diye bir şey sünnette yok ise de, idrar sıçrantılarından, taharet esnasında olabilecek sıçramalardan, abdest suyunun sıçrantılarından korunabilmek için uygun bir yoldur denilebilir.

Klozet dediğimiz tuvaletlerde ihtiyaç gideren kardeşlerimizin çok daha dikkatli olmaları, gerek ihtiyaç giderirken, gerekse taharetlenirken gerekli titizliği göstermeleri tavsiye olunur.

Klozette idrar yaparken, karşı duvardan idrar sıçrantılarının bacaklara sıçraması, temizlenirken yine arkadan gelen tazyikli suyun bacakları kirletebileceği ihtimali unutulmamalıdır.

Unutulmamalıdır ki, zaruret olmadan klozet kullanmayı, taharet konusunda titiz davrananlar tasvip etmemektedirler.

Ayakta idrar yapmanın asla doğru olmayacağı da bilinmelidir. Bu günün tıbbının da mahzurlu gördüğü bu halin Sevgili Peygamberimiz tarafından da hiç hoş karşılanmadığı unutulmamalıdır. Ancak zaruretler istisnadır. Bel veya dizlerdeki rahatsızlıklar sebebiyle temiz bir klozeti kullanmakta da kolaylık vardır.

Ayakta idrarını yapmayı alışkanlık haline getirenlerin farkında olmadan kirlenen paçalarında veya çoraplarında biriken idrar sıçrantılarının çoğalma ve birikme neticesi namazlarının kabulüne engel olacağını unutmamaları gerekir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi küçük sıçrantılar belki sadece sevabı azaltırlar. Ancak zamanla çoğalan ve toplandığında avuç ortası büyüklüğe ulaşan idrarın namazın kabulüne engel olacağı bilinmelidir. Kirlendiğinden şüphe duyulan elbiselerin ne pahasına olursa olsun yıkanması gereklidir. Eskimesinden veya pörsümesinden korkularak yıkanmayan elbiseler namaz konusunda bize sıkıntı çıkarabilirler.

Taharetten gaye ALLAH'ın huzuruna temiz çıkmaktır. Zira o huzura ancak temiz olanlar yakışır.

GUSÜL ABDESTİNİ NASIL ALALIM

Yukarıda da zikrettiğimiz gibi meni, hangi yolla olursa ve hangi şekilde olursa olsun şehvetle yerinden ayrıldı mı gusül abdesti almayı gerektirir. Biz gusül abdesti alması gereken bu kişiye "*cünüp*" deriz.

Ailevî beraberlikte, yani cinsel beraberlikte meninin gelmesi şart değildir. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in bildirdiklerine göre kocanın sünnet mahallinin eşinin organına teması, eşinin organında görülmez hale gelmesi ile gusül farz olur.

İhtilam olmakla veya kişinin kendi iradesi ile menisinin gelmesi ile de gusül farz olur.

Kadınların hayız ve nifas hallerinin bitiminde de temizlenmeleri için gusül gereklidir.

Gusül abdesti alması gereken kardeşlerimizin dikkat etmeleri gereken hususları da hatırlatmakta fayda görüyoruz. Zira gusül abdesti bütün temizliklerin ilki ve ana şartıdır.

Gusledecek bir müminin her şeyden önce vücudunun soğumuş olması, yani şehvetinin kalmamış olması gerekir. Zira vücutta henüz şehvet devam ederken acele ile alınan gusülden sonra gelecek meniden dolayı tekrar gusletmek gerekecektir. Çok ender görülebilecek bir durum olsa da hatırlatmakta yarar vardır.

İnzalden yani meninin vücuttan çıkmasından sonra yapılacak idrar, hem vücudu soğutur, hem de idrar kanalını meniden temizler. Sağlık açısından da faydalı olan bu durum, akla gelebilecek sorulara da cevap olur. Yani sonradan oluşacak vesveselere, acaba gusül aldıktan sonra meni geldi mi gelmedi mi sorularını da önler. Ancak gusletmeden önce meninin de idrarın da sonunu almak, yani istibrayı tam yapmak gerekir.

Banyoya girerken de sol ayakla girilir ve banyoda yıkanırken de arkamızın ve önümüzün kıbleye gelmemesine dikkat edilir.

Gusül abdesti almazdan önce, vücutta suyun deriye temasına engel olacak yağlı boya, sakız, oje, bally, zamk, yapıştırılmış gereksiz bant veya yapıştırılmış dövme gibi bir şey varsa mutlaka izale edilmeli, vücutta olan ve suyun deriye geçmesine engel olan ne varsa uygun bir temizleyici ile temizlenmelidir. Dişlerin arasında sert bir şey kalmamalı, çıkarılabilen protez dişler, takma dişler veya dişlerin ıslahı için takılan teller çıkarılmalıdır. Tırnakların altlarında suyun temasını engelleyecek kalın yağ gibi kirler varsa temizlenmelidir. Erkekler örülmüş saçları varsa çözmelidirler.

Hanımlar, kulaklarındaki küpe deliklerine suyun rahat girebilmesi için küpelerini takmalıdırlar.

Değerli kardeşlerim.

Önce güzelce sabunlanıp yıkanalım. Sonra gerekirse taharetimizi yenileyip idrar sızıntısı kalmadığını teyit edelim. Sonra çok hafif bir sesle, sadece kulağımızın duyacağı kadar bir sesle *e'ûzü besmele* çekip gusül abdesti için niyet edelim. Şayet bulunduğumuz yer çok kirli ise, bunu kalben de yapabiliriz. Sonra namaz için aldığımız abdest gibi bir abdest alalım. Bu abdestte ağzımızı bol su ile çalkalayıp burnumuza bolca su verelim. Oruçlu olmadığımız zamanlarda mubâlağa yapmak, ağzı bol su ile çalkalamak, burnun ortasındaki sertliğe kadar suyu ulaştırmak gereklidir. Sadece ayaklarımızı yıkamayı en sona, guslün

tamamlanmasından sonraya bırakalım. Bu abdestten sonra önce başımızı, sonra sağ tarafımızı, sonra sol tarafımızı daha sonra bütün vücudumuzu hiç kuru yer kalmayacak şekilde temiz su ile güzelce yıkayalım. Ayaklarımızı da güzelce yıkadıktan sonra guslümüz tamam olmuştur. Kurulanıp sağ ayakla banyodan çıkalım. Sünnete uygun olan gusül abdesti budur.

Gusül abdesti esnasında dua okumak yoktur.

Banyomuzda duşa kabin varsa, daha uygun olanı oraya girerken de sol ayakla girmek, çıkarken de sağ ayakla çıkmaktır.

Acele işi olan, çabuk gusletmek isteyen bir kişi için, *E'ûzü besmele* ve niyetten sonra, sadece ağza ve buruna yeteri kadar su verip, sonra vücudun tamamını yıkamakla da gusül abdesti alınmış olur.

E'ûzü besmele çekmeden, niyet etmeden ağzına ve burnuna yeterli suyu verip, tüm vücudunu yıkayanlar da gusül abdestlerini almış, cünüplükten kurtulmuş olurlar. Zira Hanefi mezhebine göre niyet sünnettir. Sünnetin terk edilmesi hoş değilse de guslün kabulüne engel değildir. Tabii ki böyle bir tesadüfi davranışı değil de dikkatlice, besmeleyle ve niyetle bir abdesti tavsiye ederiz.

Hangi şekilde olursa olsun, gusül abdesti alındıktan sonra, namaz için bir daha abdest almaya gerek yoktur. Zira gusül abdesti almak, aynı zamanda, normal abdesti de almak demektir. Meselâ, sadece ağzına burnuna su verip, bütün vücutlarını yıkayıp çıkanlar, artık başka hiç bir abdest almadan namazlarını kılabilir, diğer ibadetlerini yapabilirler.

Banyo yaptığımız yerde asla idrarımızı yapmamalıyız. Peygamber Efendimiz bu durumun, yani yıkandığımız yerde idrarımızı yapmamızın vesvese sebebi olacağını ifade etmişlerdir.

Zaruret olduğunda yani su bulunmadığında veya herhangi bir sebeple su yok hükmünde olduğunda teyemmüm de gusül abdesti yerine geçer.

NECİS OLMUŞ BİR ELBİSE VEYA ÇAMAŞIR NASIL YIKANMALI

Elbisemiz veya çamaşırımız idrarla, kanla veya necis olan başka bir şeyle kirlenmişse, onu üç defa temiz bir su ile yıkarız. Birinci defa yıkar ve sıkarız. İkinci defa yıkar tekrar sıkarız. Üçüncü defa tekrar yıkar ve bütün gücümüzle, yıkanan şeyden son damla su damlayıncaya kadar sıkarız.

Bu sıkmalarda, yıkayan kişinin gücü kadar sıkılacaktır. Birinci ve ikinci sıkmalarda bütün güçle sıkmak şart koşulmasa da yıkanan şeyi üçüncü sıkmada bütün güçle ve son damlaya kadar sıkmak şarttır.

Çamaşır makinelerimizde yıkanan çamaşırlarımız bolca durulanmakta ve sonunda kuvvetlice sıkılmaktadır. Umarız ki gayeye uygun bir temizlik hâsıl olmaktadır.

Muhtelif cisimlerin kirlenmeleri halinde nasıl temizlenecekleri, bütün ilmihal kitaplarımızda "temizleme yolları" başlığı altında anlatılmıştır. Arzu eden kardeşlerimiz oralara başvurabilirler.

Çarşafımıza meni bulaşacak olursa, daha önce de söylediğimiz gibi orayı yıkamak en uygun davranıştır. Hemen yıkamak mümkün olmazsa kurutup, orayı ovalamalı ve oradaki meniyi ufalamalıdır. Üzerinde uyunursa, ter sebebiyle bedene veya pijamaya bir şey çıkmazsa zararı yoktur.

Suyun üç vasfı vardır. Rengi, tadı ve kokusu. Bunlara temiz ve temizleyici olan suyun üç vasfı denir. Bir su ile herhangi bir necasetin temizlenebilmesi için, bu üç vasıftan ikisinin o suda olması gereklidir. Üçte iki vasfı bozulmuş bir su ile temizlik yapılamaz.

TAVSİYELER VE HATIRLATMALAR

* Cünüplük hali manevi bir kirlilik halidir. Her ne kadar mümin her halinde temiz, nurlu ve bereketli ise de, o halden bir an evvel kurtulmak, bir an evvel manen temizlenmek güzeldir. Zira o halin devamında namaz kılmak, Kur'an-ı Kerim okumak gibi yapamayacağımız şeyler vardır. Şu halde bir an evvel temizlenmek ve o halden kurtulmak gerekir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem Efendimiz, mescidde selâmını almayan Ebû Hureyre Radıyallâhü Anhin neden selâm almadığını sorduğunda, "gusül abdesti alması gerektiği için selâm alamadığını" söylediğinde çok tatlı bir tepki ile:

– *Sübhânallah! Mümin necis olmaz ki*, buyurarak müminin her halinde imanın nuru içerisinde olduğunu işaret etmeleri bize çok şey anlatmaktadır. Lâkin yine Efendimiz, cünüp olan kişilerin bulundukları yerlere meleklerin girmediğini ifadeleri de bize nasıl davranmamız gerektiğini göstermektedir. Kısaca diyebiliriz ki: Cünüplük hali manevi bir kirlilik halidir. O halde mümin cünüplük halinde pis değildir ancak bir an evvel o halden kurtulmalıdır.

* İslâm büyükleri gusül abdestini sebepsiz olarak geciktirmenin rızk darlığına da sebep olabileceğini söylemişlerdir. Hele hele bu ihmal asla namaz geçirmemize sebep olmamalıdır. Gusül abdestimi alamadım diye namazlarını geçirenler çok büyük bir hata işlemiş olmaktadırlar. O hal asla namazın geçirilebilmesi için bir mazeret değildir. Hatta bir ihmalin bir lâkaydiliğin göstergesi olarak iman zayıflığının tezahürüdür. Yani cünüplük hali namaz geçirmeyi asla meşrulaştırmaz. İnanan kişi tedbirini almalı ve gereken fedakârlığı yaparak vaktinde gusletmeli ve namazını kılmalıdır.

* Cünüpken, mümkünse bir şey yemeyelim, içmeyelim. Hatta İslâm büyüklerinin tavsiyelerine uyarak, gereksiz yere konuşmayalım.

* Cünüpken saç, sakal, koltuk altı ve kasık tıraşı olmayalım.

* Zaruret yoksa hanım kardeşlerimiz saç kestirmeyi de temiz zamanlarına bırakmalıdırlar.

* Cünüpken tırnak kesmeyelim.

* Tırnak keserken, tıraş olurken abdestli olmanın ayrıca güzelliği vardır. Bizden ayrılan bu tür şeyler, kıyamet gününde bize tekrar dönecek ve yaptıklarına şahitlik edeceklerdir. Bizden abdestli iken ayrılmış olmaları güzel bir haldir.

* Cünüp halde uyumamız gerekiyorsa, uykudan önce idrarımızı yapalım, normal bir abdest alalım, sonra uyuyalım. Namaz geçirmemek şartıyla gusül abdestini biraz geciktirmek mahzurlu değildir.

Rasûlullah Efendimiz bazen hemen guslederler, bazı zamanlar abdest alırlar, biraz uyur istirahat eder, sonra guslederler, kimi zaman da, abdest almadan biraz istirahatte bulunurlardı. O'nun bütün bu davranışları biz ümmetine değişik yollar göstererek kolaylık sağlamak içindir. Ancak bilelim ki en güzeli hemen gusletmek, şayet geciktirmek veya uyumak istiyorsak abdest alıp öyle uyumaktır. İmkânsızlıklar veya zorluklar varsa, ya da kendimizi yorgun hissediyorsak abdest almadan da biraz istirahat edebilmemizin mümkün olduğunu Efendimizden öğreniyoruz. Çünkü O, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir.

* Cünüpken mutlaka bir şeyler yememiz veya içmemiz gerekiyorsa, hiç olmazsa ağzımızı iyice yıkayalım. Ancak abdest aldıktan sonra yemek ve içmek daha uygundur.

Meselâ ramazanda, guslettiği zaman sahur vaktinin bitmesinden korkan bir kişi, abdest aldıktan sonra sahurunu yapar, sahur bitse imsak vakti girse bile orucuna başlar ve şartlarına uygun olarak, bilhassa ağzına ve burnuna su verirken orucuna dikkat ederek gusleder.

* Oruç olanlar guslederlerken ağza ve buruna su vermekte mubalağa yapmaz, ağza ve buruna orucu bozacak şekilde fazla su vermez, daha dikkatli davranırlar. Bu halde normal abdest alırken ağza ve buruna verdiğimiz kadar su vermemiz yeterli olacaktır.

* Ramazanda sahurda yemek mecburiyeti olup, guslünü geciktirecek olanlar, imsakten evvel abdest alırlarken ağız ve burunlarına bolca su verir, sonra yemeklerini yer sonra dikkatlice gusül abdestlerini alacak olurlarsa ağız ve burunlarına da bol su vermiş olurlar. Aradaki zaman farkı guslün sıhhatine engel değildir.

* Cünüp olarak yemek, içmek veya uymak istediğimizde abdest almak imkânımız olmazsa, sadece teyemmüm de edebiliriz. Bu bile fazilettir ve böyle davranmak bir edeb örneğidir.

* Bir kişinin cünüp olarak oruca başlaması orucuna zarar vermez.

* İhtilâm olmak da oruca zarar vermez. O kişi gusleder ve orucuna devam eder.

* Cünüp olan hanım kardeşlerimizin çocuklarını emzirmeden önce gusletmelerini tavsiye ederiz. Ancak, çocuk ağlamış ve zaruret olmuşsa, o halde çocuklarını emzirmeleri yasak değildir. Bilhassa âdetli dönemlerinde buna mecburdurlar. Ancak âdetli dönemlerinde de abdest alırlar en azından göğüslerinin başını siler veya yıkarlarsa güzel olur. Nitekim âdetli bir kadının ihrama girerken de gusletmesi yerinde bir davranış hatta gerekliliktir. Ben zaten temiz değilim bunun faydası olmaz dememelidir.

* Kasık tıraşında jilet kullanmalıyız.

* Koltuk altını jiletle değil de, oradaki kılları mümkünse yolmak suretiyle temizlemeliyiz.

Peygamber Efendimiz Müslümanların fıtrat gereği yapmaları gereken şeyleri anlattıkları hadislerinde, kasıkların jiletle temizlenmesini tavsiye buyururlarken, koltuk altı kıllarının yolunarak giderilmesini istemişlerdir. Sünnete uygun olan budur. Ancak bunda zorlananların, koltuk altlarını temizlerken de jilet veya başka şeyler kullanmaları da mümkündür.

Koltuk altı temizliğine ilk başlanılırken bu kıllar yolunarak başlanılırsa, buradaki kıllar fazla köklenmez ve tüy halinde kalır. Sonra da yolunması kolay olur. İhtiyarlıkta da bu uygulama daha kolaydır.

Ancak, önceleri jiletle temizlenenler, sonraları yolmakta zorlanabilirler. Her şeye rağmen, Peygamberimizin sözüne uyacağım diyenler bir kaç zorlamadan sonra alışacaklardır.

* Kasıklardaki ve koltuk altındaki kılları 1cm. den daha fazla büyütmemeye çalışalım. Bu kılların temizlenmesini 40 günden fazlaya bırakmayı, âlimlerimiz hiç hoş görmemektedirler. Abdullah b. Ömer Radıyallahü Anhüma her on beş günde bir tırnaklarını keser, her ay kasık tıraşı olurlardı. Bu meseleyi günle değil de ihtiyaca göre takip etmek daha uygundur.

* Makattaki kılların da (katı necasetin çıkış yeri) temizlenebileceği söylenmiştir. Her ne kadar bu mahal, devamlı su ile yıkanarak temizlense de, ihmallerin olabilme ihtimali vardır. Sünnette buna dair ciddi bir kayıt olmadığı söylenmekle birlikte, bu temizliğin de isabetli olacağı meşhur kitaplarımızda kaydedilmiştir. Hanefî Mezhebinin meşhur kaynağı İbni Abidîn'de, kasık temizliğinden bahsedilirken, bu konuya şöyle temas edilir: " Makattaki kıllar da bunun gibidir. Hatta yok edilmeye daha lâyıktır. Tâ ki taşla taharetlenirken, çıkan pislikten bir şey yapışmasın." Konuyu genel olarak ele aldığımız ve araştırdığımızda bunun bir tavsiye olduğunu, bir emir olmadığını görüyoruz. Şu halde durum, kardeşlerimizin tercihine kalmaktadır. Ancak, kasık ve koltuk altı kılları tercihe bırakılamaz. Onların temizlenmesi Peygamber Efendimiz

tarafından istenmiştir. Sonra kasık ve kol altları ancak banyo yapılırken yıkanmaktadır. Makat ise, her taharette güzelce yıkanmakta ve temizlenmektedir. Taharette de tam temizliğe kanaat getirilinceye kadar yıkanılacağından, bu yerdeki kıllar konusu tercihe bırakılmış olabilir.

* Vücuttan izale edilmesi gereken kılların tıraş edilmesi veya yok edilmesinde, cilde zarar vermeyecekse, tüyleri yok edici kremlerin veya ağdaların kullanılmasında sakınca yoktur. Yalnız yine tekrar edelim, sünnetteki tavsiyelere uymanın ayrı fazileti ve ecri vardır.

* Hanımlar, kocalarının istemeleri halinde bacaklarındaki ve sair yerlerdeki kılları yok edebilirler. Bu işi yabancılara güzel görünmek için yapmanın ve yabancılara göstermenin büyük vebali vardır.

* Yine hanım kardeşlerimiz, yüzlerinde oluşan tüyler aşırı hale gelirse onları da yok edebilirler. Meselâ hormon tedavisi sonucu veya bazı ilaçların tesiri ile hanımlarda normal olarak oluşmayan sakal be bıyık benzeri tüylerin oluşması halinde bu tüyler yok edilebilir.

* Tuvalette tükürmeyelim, tuvalette burnumuzu temizlemeyelim.

* Tuvalette gereksiz yere konuşmayalım.

* Taharette suyu israf etmeyelim.

* Sudan tasarruf sağlayacağız diye taharetimizi noksan yapmayalım.

* Gerekli olandan fazla kâğıt mendil kullanmayalım.

* Tuvalette manevi şeyler düşünmeyelim.

* Ezan okunmaya başlanmışsa, tuvalete girmeyelim,

* Tuvalette ezan dinlemeyelim.

* Ezan yaklaşmışsa, mümkün olursa tuvalete girmeyi geciktirelim.

* Üzerinde *Lafzatullah* (“Allah” lâfzı) ve Peygamberimizin ismi, ayet veya hadis yazılı olan yüzük, künye küpe ve kolye ile tuvalete girmeyelim. Evimizde bunları çıkararak veya güzelce örterek tuvalete veya banyoya girelim.

Evden dışarıda, bu gibi şeyler üzerimizde iken, tuvalete girme zarureti varsa, onları uygun bir yere çıkaralım. Bunları çıkarıp koyacak uygun bir yer bulamazsak, cebimize veya fanilamızın içine saklayalım, açıkta bırakmayalım.

* Çıkarken tuvaleti güzelce yıkayalım. Tuvaletler ve banyolar evlerimizin içerisindedir. Klozette ve tuvalette necasetin kalmamasına özen gösterelim. Tuvaletten çıkarken güzelce yıkayıp çıkmak, İslâm büyüklerinin âdetidir.

* Tuvalet ve banyoda gereğinden fazla kalmayalım.

* Yellenme esnasında, necasetin çıktığından şüphe edilmemişse yıkanmaya gerek yoktur. Rahatsızlık hallerinde kirlenmeden şüphelenilirse, suyla temizlenmek isabetli olacaktır.

* Sesli veya sessiz her ne şekilde olursa olsun yellenmek abdesti bozar. Yalnız bu konuda vesveseye itibar etmemelidir.

* Kemikler ve gübreler, cinlerin ve hayvanlarının yiyeceği olduğu için onlarla taharetlenmek yasaklanmıştır.

* Banyomuz genişse, yıkanırken, mümkünse peştamal veya şort kullanalım.

* Günlük abdestlerimizi banyomuzda alıyorsak, banyomuzun temizliğine daha çok dikkat edelim ki, abdest dualarını okuyabilelim.

* Abdest suyu sıçrantılarından sakınalım. Zira abdest suyu kişinin işlediği günahları alarak dökülür. Bu haliyle manen kirlenmiştir. Nitekim abdestte kullanılmış suya fıkıh dilinde *mâ-i müsta'mel* denilir. Bu su temiz gibi görünse de temizleyici değildir. Keramet sahibi veli kulların kişinin hangi günahı işlediğini abdest suyundan da bildikleri söylenir.

* Abdest alırken, dedelerimizin döneminde olduğu gibi ibrikle alabilirsek, suyu israf etmemiş oluruz. Bu halde ibrik sol tarafa alınarak kullanılır.

* Bile bile abdestsiz namaz kılmak, kişinin küfre girmesine sebep olur.

* Abdestsiz olduğu halde namaz kılarmış gibi görünmek mecburiyetinde kalan bir kişi, niyet etmeden, tekbir almadan ve hiç bir şey okumadan yatar kalkar. Sonra abdestini alır ve namazını kılar.

Meselâ misafir kaldığı evde ihtilâm olup da fitne korkusu ile bu durumunu söyleyemeyen bir kişi böyle davranabilir. En kısa zamanda gusleder ve geçen namazı varsa kaza eder.

* Sağ elimizle, zaruret olmadıkça asla cinsel organımızı tutmayalım.

* Taharetimizi sol elle yapalım, burnumuzu temizlerken de sol elimizi kullanalım.

* Girdiğimiz tuvalette istibra yapacak, yani idrarın kalıntısını silecek hiç bir şeyimiz olmazsa, su, kâğıt mendil, pamuk v.s. hiç bir şey bulunmazsa, organımızı sol elle tutar, sağ elimizin üzerine idrarın kalıntısını siler, dikkatlice giyinip çıkar ve elimizi yıkarız. Bu zaruret halidir. Sol elle organın uç kısmını kurutmaya çalışmak, idrarın daha çok yayılmasına sebep olabilir. Duvarda istibra yapmak ise asla doğru değildir.

* Necasetin fazlasını kâğıt mendille alacaksak, ihtiyaca cevap veren en az kullanımla ihtiyacımızı gidermeğe çalışalım.

* İhtiyacın giderilmesi esnasında, idrar veya katı necaset etrafını kirletmemişse de su ile temizlenmek güzeldir. Çıkış yerinin etrafı kirlenmişse, taharetlenmek farz olur.

* Yolculukta veya ev dışında, taharetten sonra kurulanmak için, zaruret halinde kâğıt havlu veya kâğıt mendil kullanabilirsek de, evimizde kurulanmada kumaş mendil kullanalım. Böylece israfın önüne geçmiş oluruz.

* Zaruret sebebiyle kurulandığımız kâğıt mendili tuvalete değil de varsa çöp kutusuna atalım.

* Yaptığımız idrara veya katı necasete sebepsiz yere bakmayalım. Bakmanın

unutkanlık sebebi olabileceğini unutmayalım.

* Cinsel organlara da sebepsiz bakmanın unutkanlık sebebi olabileceğini bilelim. Eşlerin ailevi beraberlik halleri istisnadır. Onların birbirlerine bakmalarında, sınırlama veya yasak getirilmemiştir. Ancak, aşırıya gitmemek tavsiye olunmuştur.

* Âilevî beraberlik esnasında eşler bütün elbiselerini çıkarabilirler. Ancak daha edepli davranmış olmak için üzerlerine bir örtü almalarını büyüklerimiz tavsiye etmişlerdir. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem de "hayvanlar gibi tamamen soyunmamamızı" tavsiye etmişlerdir.

* Hanım kardeşlerimiz, adetli zamanlarında kullandıkları pedlerini, tuvalete atamıyorlarsa, kirli hali ile asla çöpe atmamalıdırlar. Kirli olarak çöpe atılan, hele hele gıda maddelerinin artıklarının da bulunduğu çöp kutusuna atılan kirli pedler, zararlı varlıkların o insana tasallutuna, zarar vermesine sebep olabilirler. Çöpe atılan pedler, yıkandıktan sonra bir naylon torbaya konulup öylece çöpe atılmalıdır.

* Bu pedlerin bilhassa apartmanlarda tuvalete atılması durumunda, kanallarda tıkanmalara sebep olabileceği unutulmamalıdır. Başkalarına zarar vermenin kul hakkı olacağını unutmamalıyız.

* Yatak çarşaflarımızın ve yorganlarımızın temiz olması, bizi zararlı varlıkların tasallutundan koruyacaktır. Zira onlar kirli yerleri severler.

* Çocukların da yatak ve yorganları temiz olmalı, idrar ve benzeri kirler olmamalıdır. Zararlı varlıkların çocuklara daha çok musallat oldukları da unutulmamalıdır.

* Küçük çocukların kirli bezlerinde de aynı şeylere dikkat etmek gerekir. Çocuklarımızın kirli bezlerini de asla yemek kırıntılarının bulunduğu mutfak çöp kutusuna atmayalım.

* Kirli çarşaf ve yorganlar, rüyada korkutulmalara da sebep olabilir.

* Hanımların hamile kalmamak için taktırdıkları spiraller, abdestlerine, gusüllerine ve namazlarına engel değildir.

Ancak bu spirallerin takılması keyfi bir tercihtir. Bu sebeple de, taktırılırken görülmeyecek yerlerin doktora açılması, hanım bir doktor olsa bile mahzurludur. Bilhassa bu spirali bir erkek doktorun takması asla doğru değildir.

Ancak, bir hanımın beyi doktor olur da, o takabiliyorsa evet denilebilir. Zira eşlerin karşılıklı kararları ile, rızk endişesi ile değil de, terbiye edemeyeceklerini tahmin ettikleri çocuktan korunmalarına cevaz verilmiştir. Sahabe "biz azil yapardık" yani çocuk yapmaktan korunurduk demişlerdir.

* Hanımlar, önlerine fitil koyarlarsa gusül abdesti gerekmez.

* Yine hanımların doktor muayenelerinde, ön kısımlarına doktorun kullandığı âletlerinin veya zaruretten dolayı parmağının girmesiyle gusül abdesti

gerekmez.

* Hanımların zaruret halinde, (meselâ hacda) âdetlerini geciktirici hap kullanmalarında sakınca yoktur. Yalnız zararlı olmayacağına dair doktor tavsiyesi almaları uygun olur. Ancak, kimi hanımlar, bunu ramazan orucu için de uygulamaktadırlar. Temiz olmaları halinde oruçları makbul olsa da bu yola başvurmamak yerinde olur kanaatindeyiz. Zira tıbbi mahzurlar söz konusudur.

* Ailevî beraberlik sonucu cünüp olmuş bir hanım, gusletmeden âdet görmeye başlayacak olursa, yıkanması tavsiye olunmakla birlikte, gusül abdesti kendisine farz olmaz. Gusletmeyi âdetinin bitimindeki temizlenmesine bırakabilir. Zira bu kardeşimiz bilindiği gibi, gusletse bile manen temiz olmayacaktır.

* Rasûlullah Efendimiz, âilevî beraberlik hali için sadaka ecrinin olduğunu ifade etmişlerdir. Vücudun bu ihtiyacının helâl yoldan giderilmesi sebebiyle olduğunu da söylemişlerdir.

* Ailevi beraberlikten önce *e'ûzü besmele* çekip "*Ya Rabbi şeytanı bizden uzak kıl, bize lutfettiğin evlattan da uzak kıl*" diye dua etmemiz Peygamber Efendimizin tavsiyesidir.

* Hanım kardeşlerimiz âdetli hallerinden temizlenirlerse hemen abdest alıp namazlarını kılmalıdırlar. Temizlendikleri halde gusletmeyi geciktirirler ve bu arada namazlarını geçirecek olurlarsa o namazı kaza etmek mecburiyetindedirler.

* Bahçeli evlerde oturanlar, bahçelerine çöp, kullanılmış su v.s. atarlarken dikkatli olmalıdırlar. Bunları zararlı varlıkların üzerine atıp, sonra onlardan zarar görenler olmuştur.

* Aynı şeylere kırlara, bağ ve bahçelere gittiğimiz zamanlarda da dikkat etmeliyiz.

* Durgun veya akarsulara asla idrarımızı yapmamalıyız. Bu konuda, yerlerdeki hayvan yuvalarından da sakınmalıyız.

* Tırnak kesmede iki usûl bildirilmiştir.

Birincisi: Tırnak kesmeye sağ elin en küçük parmağından başlanılır. Sonra orta parmağın, sonra başparmağın, sonra yüzük parmağının en son olarak da şehadet parmağının tırnağı kesilir. Sonra sol ele geçilir. Önce başparmağın, sonra orta parmağın, sonra en küçük parmağın, sonra şehadet parmağının en son olarak da yüzük parmağının tırnağı kesilir. Böylece birer atlanılarak tırnaklar kesilmiş olur.

İkincisi: Sağ elin şehadet parmağından başlanılır ve sıra ile küçük parmağa doğru gidilir. Başparmağın tırnağı kesilmeden sol elin en küçük parmağına geçilir ve sıra ile atlanılmadan başparmağa doğru gelinir. Sol elin başparmağının tırnağı kesildikten sonra sağ elin başparmağının tırnağı da kesilip işlem tamamlanır. Bu tarif İmam Gazalinin İhya adlı eserindeki tariftir.

Ayak parmaklarında ise, en sağdan yani sağ ayağın en küçük parmağından başlanılır. Sıra ile sola doğru gidilip, sol ayağın en küçük parmağının tırnağı kesilerek işlem tamamlanmış olunur.

* Kestiğimiz tırnaklarımızı, o hali ile çöpe atmayalım. Mümkün ise bir beze veya kâğıda sarıp, temiz bir toprağa gömelim. Gömecek toprak bulamazsak ve de çöpe atmak mecburiyetinde kalırsak, mutlaka sararak çöpe atalım. Büyük tırnakların kesilerek küçültülüp atılması da büyüklerimizin tavsiyeleri arasındadır. Başka çare bulamayanlar için, yakmak da bir çaredir.

* Berberde kesilen saçlarımız için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Her ne kadar erkekler berberde tıraş olduktan sonra saçlarını almıyorlarsa da, hanım kardeşlerimiz, bilhassa kestirdikleri uzun saçlarını kuaförlerinde asla bırakmamalıdırlar. Zira bu saçların, sahiplerinin haberi olmadan satılıp, peruk yapılıp başkaları tarafından kullanılma ihtimalleri vardır. Bu ise haramdır. Uzun saçlarını çöpe de atmaktan çekinen hanımlar, imkânları varsa kesilen saçlarını yakıp yok edebilirler.

* Karı kocanın ailevi birliktelik olmadan sadece birbirlerine yakın olmaları, birbirlerine sarılmaları ile abdestleri bozulmaz. Ancak bu yakınlık neticesi mezi gelecek olursa, abdest bozulur. Ancak kimi üstatlarımız, fahiş mübaşeret denilen halde, yani hiç elbise olmadan bu halin olması halinde abdest yenilenmelidir, bu durum ihtiyata uygundur derler.

* Bilindiği gibi, ailevi beraberlik halinde meni gelmese bile, her iki tarafa da yani hem karıya hem kocaya gusül abdesti gerekir.

* Cinsel organların elle (avuçla) tutulması ile Hanefi mezhebine göre abdest bozulmaz. Diğer mezheplere göre bozulur.

* Hangi sebeple olursa olsun parmağın cinsel organa girmesi gusül abdesti gerektirmez. Makat için de durum aynıdır.

* Gusül abdesti esnasında göbek çukurunu parmakla ıslatmayı unutmamalıdır.

* Cünüp olan kişiler, tekrar ailevi beraberlik arzu ederlerse, cinsel organlarını güzelce yıkamalı sonra beraber olmalıdırlar. Arada gusül abdesti almaları şart değildir. Ancak, arada da gusletmek, yapabilen için güzeldir. Zira gusül, zevki ve gücü artırır.

* Abdeste başlarken *e'ûzü besmele* ve niyet ihmal edilmemelidir. Rasûlullah Efendimiz konu ile ilgili olarak şöyle buyururlar: "*Her kim abdest alır, abdestinden önce besmele çekerse bütün bedeni için temizleyici olur. Kim abdest alır da Allah'ın adını anmazsa, (besmele çekmezse) sadece abdest uzuvları için temizleyici olur*".

Hanefîler dışındaki fakihlere göre abdest alırken niyet farzdır. Şu halde biz de ihmal etmemeliyiz.

* Abdeste başlarken veya elleri yıkarken İslâm nimetinden dolayı Allah u Zü'l-Celâl'e hamd etmelidir.

* Abdest alırken göz pınarlarında kurumuş çapak varsa onu mutlaka izale edip, orayı ıslatmalıdır. Vaciptir.

* Abdestli olsak bile her namaz için ayrı abdest almak güzeldir. Ancak, abdeste sıkışık olmadıkça (tuvalet ihtiyacı olmadıkça) bir abdestle birden fazla namaz kılmak da mümkündür.

* Sabah kalkınca elleri yıkamadan herhangi bir iş yapmamalıdır. Zira Peygamber Efendimiz "*Sizden biriniz sabah uyandığında ellerini yıkamadan elini suya daldırmasın. Zira ellerinin nerede sabahladığını bilemez*" buyurmuşlardır.

* Banyomuzda duş yoksa veya herhangi bir sebeple bir kovadan gusül abdesti alıyorsak, kovaya daldırdığımız maşrapa veya kupamız temiz olmalı, yıkantı sularımızın sıçrantıları o kovanın içerisine sıçramamalıdır. Bilhassa yıkanılan su kovanın içerisine akacak olursa, kovadaki suyu kirletir, kullanılamaz hale getirir.

Yıkanmak için su aldığımız kovaya elimizi daldırmadan ellerimizi güzelce yıkamalıyız. Daha önce yıkadığımız elimiz, artık temiz olmuştur. Kovanın içine girmesi zararlı değildir.

Elimizi yıkadıktan sonra, maşrapamızın veya kupamızın kulpunu kirli elle tutmuşsak, kovaya daldırmadan o kulpu da yıkamalıyız.

Aralarda, maşrapa veya kupamızı temiz bir yere koymalıyız.

* Krem sürülmüş veya yağlanmış el veya bedenle abdest alınılıyor veya guslediliyorsa, su derinin üzerinde kayacağı için, krem sürülü veya yağlı yeri güzelce ovmalıdır. İlla sabunlamak gerekmez. Ovulmakla abdest tamam olur.

* Gusül abdestinde hanımların örülü saçlarının çözülmesi gerekmez. Saç diplerinin yıkanması yeterlidir. Ancak erkekler, varsa örülmüş saçlarını çözmeli ve saçlarının tamamını yıkamalıdırlar.

* Abdest uzuvlarımızda da gusüldeki gibi suyun deriye değmesine engel olan bir şey varsa, abdestten önce onu gidermeliyiz.

* Gusül abdestini veya normal abdesti aldıktan sonra, herhangi bir yerimizin kuru kaldığını görürsek, abdesti tamamlamak için, sadece orayı yıkamak yeterlidir. Yeni baştan gusletmeye veya abdest almaya gerek yoktur.

Meselâ yağlı boyanın bir yerde kaldığını görecek olursak, o boyayı çıkarır, sadece o yeri yıkarız.

* Abdest alırken veya guslederken su kesilecek olursa, yeniden su bulunduğunda kaldığımız yerden devam edilebiliriz. Organlar kurumuş olsa bile yeni baştan başlamak şart değildir. Aradan fazla zaman geçmişse yeni baştan başlamak daha güzeldir.

* Abdest alırken sıraya uymak yani tertibe riayet etmek ve organları peş peşe yıkayıp biri kurumadan diğerini yıkamak güzeldir.

* Kapanıp bitişmiş küpe deliklerinin artık yıkanma mecburiyeti yoktur. Ancak açık delikler mutlaka yıkanmalıdır.

* Guslederken veya abdest alırken yıkanan yerleri ovmak güzeldir.

* Guslederken diş aralarındaki sert şeyler çıkarıldığı gibi, burunda kuruyan şeyler de ıslatılıp temizlenmelidir.

* Tırnaklarında oje olan hanımların abdest veya gusülleri, o ojeler yıkanmadan asla geçerli olmaz.

* Tırnak altlarındaki hamur veya katı yağ gibi suyun ulaşmasını engelleyen katı şeyleri de abdestten veya gusülden önce yok etmek gereklidir.

* Abdest almış bir kişi sonradan abdestini bozup bozmadığı konusunda şüpheye düşerse, bu şüphelenmesi ile abdest bozulmaz.

* Abdest almadığını bilen bir kişi, acaba abdest aldım mı diye tereddüt eder, yakinen abdest aldığını hatırlamazsa, abdest almış sayılmaz, namaz kılabilmek için abdest alması gerekir.

* Kına gibi sadece boyası kalan ve kabuk meydana getirmeyen boyalar, gusle veya abdeste engel değildir. Hanımlar saçlarını, kocaları istediği için boyatmışlarsa, saçlarında boya sebebiyle kabuk oluşmamalıdır. Boya saçın dışında kabuk meydana getirmişse, su saç tellerini ıslatmıyorsa gusle manidir.

* Dudaklara sürülen rujlar, yüzlere sürülen fon kremleri genellikle kabuk meydana getirmektedirler. Bu tür makyaj malzemeleri kullanılmaları halinde vücutta kabuk meydana getirmişlerse ve de suyun cilde temasını engelliyorlarsa, abdestin ve guslün olmamasına sebep olurlar. Önce onları gidermeli, sonra abdest almalı veya gusletmelidir.

* Hanımların kocalarından başkası için süslenmeleri doğru değildir. Bilhassa evden dışarıya çıkarlarken, yabancı erkeklerin görme ihtimali sebebiyle, süslenmeleri haramdır. Başka erkeklere güzel görünmek için süslenmek bir cinayettir. Baktıran da, bakan da sorumludur ve günahkârdır.

* Hanım kardeşlerimiz, ancak evlerinde, kocaları için veya kendi aralarında parfüm kullanabilirler. Evlerinden dışarıya çıkarlarken parfüm kullanırlar, yabancı erkekler de bu kokuyu duyacak olurlarsa, harama girmiş olurlar.

Peygamber Efendimiz yabancı erkeklere güzel kokmak için parfüm kullanan kadınların zina etmiş gibi günahkâr olduklarını söylemişlerdir.

* Hanımların kullandıkları makyaj malzemelerinin rengi olabilir ancak kokusunun olmaması gerekir. Zira hanımlar ancak evlerinde kocaları için veya kendi aralarındaki toplantılarda bu malzemeleri kullanabilirler. Tesettürleri, rengin görünmesini engeller. Koku ise elde olmadan dışarıya dağılır.

* Erkeklerin süründükleri kokuların renkli şeyler olmaması gerekir.

* Gerek erkekler, gerek hanımlar alkollü parfümlerden sakınmalıdırlar. Bilhassa, bu parfümlerin elbiselere bulaşmasına engel olmalıdırlar. Alkolsüz parfümler olduğuna göre onların tercih edilmesi çok daha uygun, çok daha ihtiyatlı bir davranıştır.

* Kolonya kullanmak Hanefi mezhebine göre sakıncalı değildir. Ancak, elbiselerimize sıçratmamaya çalışırsak, elimize veya yüzümüze aldığımız kolonyayı namaz kılacağımız zaman yıkayıverirsek, ihtiyatlı davranmış oluruz.

* Bilhassa imam kardeşlerimiz, ihtilaflı konularda diğer mezheplerin görüşlerine de dikkat ederlerse güzel olur. Zira cemaatleri arasında başka mezhep mensuplarının olma ihtimali vardır.

* İmamların, caminin hücresinde özel elbise ve çorapları olur da, mihraba geçerken o özel elbiselerini giyerlerse, ihtiyata muvafık olur.

* Diş etleri kanamış, kan tükürüğe eşit hale gelmişse, tükürüğün rengi kırmızılaşmışsa abdesti bozar.

* Tükürük sarı renkte ise abdest bozulmaz.

* Isırdığımız bir şeyde görülen veya misvake çıkıp, kanadığı yerde akmayacak halde olan, tükürüğe galip gelmeyen kan abdesti bozmaz.

* Cenaze namazı kılanlar, ayakkabıları temiz değilse, o ayakkabı ile tuvalete girmişler de kirletmişlerse, namaz esnasında ayakkabılarını çıkarmaları, hiç olmazsa ayakkabılarının üzerine basarak kılmaları daha güzeldir.

* Su bulamayan veya cildindeki rahatsızlığı ya da suyun aşırı soğukluğu sebebiyle o suyu kullanamayan kişi, cünüp olursa, aldığı teyemmüm, gusül abdesti yerine de geçer.

* Zemzem suyu ile ancak temiz olan bir kişi teberrüken abdest alabilir veya gusledebilir. Ender görülen bir hal de olsa, meselâ itikafta iken, Harem-i Şerifde ihtilam olanın veya Harem-i Şerifte uyuduğu için abdesti bozulup ta Harem dışında abdest alacak olanın, zemzemi dışarıya çıkararak zemzemle gusletmesi veya abdest alması asla hoş değildir. Hele bu işleri kirli bir mekânda yapması asla doğru olmaz. Harem-i Şerifte abdesti bozulanlar, haremin içindeki zemzemlerden abdest alırlarsa, inşaallah saygısızlık olmaz. Zemzemle taharetlenmek ise haramdır. Böyle bir şeyi kabul etmek mümkün değildir.

* Gusül abdesti aldıktan sonra, normal abdest gibi tekrar abdest almak doğru değildir, yasaklanmıştır. Zira gusül, aynı zamanda abdest yerine de geçer.

* Cuma namazı için özel olarak gusletmek Peygamber Efendimizin tavsiyelerindendir.

* İhrama girerken, Arafat vakfesi için, bayram namazlarına giderken de gusletmek çok güzel bir davranıştır.

* İlme çalışanların, Mekke-i Mükerreme'ye veya Medine-i Münevvere'ye girenlerin, Mescid-i Haram'a vaya Mescid-i Nebevî'ye ilk olarak girecek

olanların, evrâd ve ezkâra oturacak olanların, kandil, bayram veya cuma gecelerini ihya etmek isteyenlerin, farz tavaf yapacak olanların ve bunlara benzer güzel davranışlarda bulunacak olanların da gusletmeleri tavsiye olunur. İmam-ı A'zam Hazretlerinin, feyizlerinin artması için bazen, ders ortasında kalkıp gidip gusledip döndükleri rivayet olunmuştur.

* Abdesti varken tekrar abdest alanlar, sevap kastıyla abdest almalıdırlar. Yoksa su israf edilmiş olur. Meselâ, abdestli iken, serinlemek için abdest almak doğru değildir.

* Gece yatarken abdestli olarak yatmanın çok büyük fazileti vardır. Uyanıncaya kadar melekler o kişiye dua ederler.

* Yollarda bulunan çamurlar, sular, yağmur ve kar suları sakınmak zor olduğu için, içerisinde açıkça pis şeyler görülmedikçe, necaset sudan daha çok olmadıkça pis sayılmaz. Üzerimize sıçramakla elbisemizi kirletmez. Dolayısıyla böyle bir elbise ile de namaz kılınabilir.

* Abdest alırken bir uzvumuzda kullandığımız bir suyu başka uzvumuzda kullanamayız. Guslederken ise, meselâ başımızdan dökülen su kayarak ayaklara doğru giderken geçtiği yerleri temizleyerek gider.

* Mesleği boyacılık olanların vücutlarındaki çok küçük boya sıçrantıları, devamlı temizlenmek zor olacağı için affedilmiştir. Yani abdeste engel değildir. Ancak, mesleği boyacılık olmayan kişi boya yapar da vücudunda boya sıçrantıları kalacak olursa, abdestin sıhhatine engeldir. O boyaları temizlemeli sonra abdest almalıdır.

* Abdestte yüzü yıkarken sakal ile kulak arasındaki yeri de yıkamalıdır.

* Abdestte ayakları yıkarken parmak aralarını alttan ve sol elin en küçük parmağıyla yıkamalıdır. Büyük parmaklar ayak aralarını yırtabilir.

* Sakalı seyrek olanlar, abdestte, sakalın altındaki deriyi mutlaka ıslatmalıdırlar. Sakalı çok sık olanlar ise sakalın yüzünü ıslatmakla yetinebilirler. Yine de mümkün olduğu kadar temiz su ile ıslatılmış parmakları sakalların arasına sokarak hilallemek yani sürtmek gerekir.

* Gusül abdestinde ise her halde deriyi ıslatmak şarttır.

* Abdestte misvak kullanmanın çok ecri vardır. Misvak kullanılarak alınan bir abdestle kılınan namazdan yetmiş kat daha fazla ecir alınır.

* Misvaki olmayanlar, misvak niyetiyle başparmakları ve şehadet parmaklarıyla dişlerini sürtmelidirler. Buna "*teşvis*" denilir. Misvak kullanmanın yerine geçer.

* Diş etleri zayıf olan hanımlar, misvak yerine sakız çiğneyerek dişlerini temizleyebilirler.

* Tıbbi zaruretten dolayı kaplanan dişler veya dişlere yapılan dolgular abdest veya gusül abdesti için zararlı değildir. Ancak süs olması için veya estetik gayesi

ile kaplanan dişlerle abdest caiz ise de gusül abdesti caiz değildir.

* Dişleri beyazlatmak için sürülen boyalar, dişin üzerinde bir kabuk meydana getiriyorsa – ki kabuk oluşmadan beyazlatmak zordur- gusül abdestine engeldir.

* Dişleri düzeltmek için takılan teller, gusül esnasında çıkarılmalıdır. Zira değdikleri yerlerde suyun dişe temasına engel olabilirler. Engel olmaz da, oynatılarak altı ıslatılabilirse çıkarmak gerekmez.

* Dişlere, burun veya kulaklara, ya da vücudun herhangi bir yerine, süs için yapıştırılan taşlar, altına su almayacakları için gusül abdestine engel olurlar.

* Hanımların âdet günlerinde diş dolgusu yaptırmaları sakıncalı değildir. O dolgu vücuttan bir parça haline geldiği için sonradan alınan gusül orayı da temizleyecektir. İmkânları olursa temiz günlerinde diş doldurtmaları tavsiye olunur.

* Abdestte kollar yıkanırken dirsekler de mutlaka yıkanmalıdır.

* Sıkı olan yüzükler, eller yıkanırken oynatılmalıdır.

* Abdest alırken kıbleye yönelmek, mecburiyet olmadıkça konuşmamak, suyu, sıçramaması için yavaş kullanmak, elleri silkelememek, abdestten sonra uzuvları kuruturcasına kurulanmamak, abdestten sonra ayakta üç yudum su içmek abdestin edeplerindendir.

* Abdest aldıktan sonra, ayakta, abdest alınan sudan bir miktar su içilmesi sünnettir. – Allah ve Rasûlü daha iyi bilir ya – herhalde Rasûlullah Efendimiz bu davranışları ile içebileceğimiz bir su ile abdest almamızı hedeflemişlerdir. Tabiidir ki biz, hikmetini bilsek de bilmesek de Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in yaptıklarını aynen yapmağa mecburuz.

* Açık bir kapta, bilhassa bakır kapta, güneşte ısınan bir su ile abdest almak mekruhtur. Zira cilt hastalığına sebep olabilir. Ancak güneş enerjilerinde durum böyle değildir. Su kapalı devrede ısınmaktadır. Dolayısıyla güneş enerjilerinde ısınmış suları kullanmak sakıncalı değildir.

* İdrar, mezi, vedi veya kan gibi bir sıvının idrar yolundan dışarı çıkması abdesti bozar.

* Meninin şehvetsiz olarak vücuttan çıkması gusül gerektirmez ancak abdesti bozar. Çok nadir görülebilecek bu durum yukarıda izah edilmişti.

* Dışkı yolundan dışkı, kan ve benzeri şeylerin çıkması abdesti bozar.

* Yellenmek abdesti bozar.

* Vücudun herhangi bir yerinden kan veya bir yaradan irin çıkması, bir yaranın sulanması, egzamaların sulanması abdesti bozar. (Özür sahiplerini durumu ayrıca zikredilecektir.)

* Her ne olursa olsun ağız dolusu kusmak abdesti bozar.

* Namazda yanındaki şahsın duyacağı şekilde gülmek abdesti de namazı da bozar.

* Kişinin güldüğünü yanındaki duymaz da sadece kendisi duyarsa namazı bozulur ancak abdesti bozulmaz.

* Bayılan kişinin abdesti bozulur.

* Sarhoş olmak abdesti bozar.

* Yan yatarak, bağdaş kurarak, dirseklerine dayanarak uyuyanın abdesti bozulur. Ayaklarını uzatarak veya secde halindeki gibi uyuyanın da abdesti bozulur.

* Hiçbir giysi bulunmadan karı ve kocanın birbirlerine sarılmaları ve nefislerinin tahrik olunması, şehevî duyguların belirmesi halinde abdesti yenilemenin uygun olacağını yukarıda söylemiştik. Ancak İmam Muhammed mezi gibi bir yaşlılık görülmemesi halinde abdestin bozulmayacağını söylemektedir.

* Erkeklerin idrar yollarına koydukları pamuğun çıkarılması halinde abdest bozulur.

* Kadınların tenasül uzuvlarına koydukları pamuk ıslanmış halde çıkarılınca abdestleri bozulur. Uzuvlarının dışına koydukları pamuğun iç kısmının ıslanması ile abdestleri yine bozulur.

* Ancak kadınların uzuvlarının içine koydukları pamuğun iç kısmı ıslanır ancak yerinden alınmaz ve bu ıslaklık dışarıya çıkmazsa abdest bozulmaz.

* Vücuttaki bir yaraya yapıştırılan bantın veya sarılan sargının dışına çıkan kan veya iltihap abdesti bozar.

* Gusül abdesti alınırken abdesti bozan bir hal devam ediyor olsa, meselâ burnu kanamaya devam etse, guslü geçerli olur, ancak namaz kılmak veya mest giymek için yeniden abdest alması gerekir.

* Zaruretler kendi miktarınca takdir olunur. Meselâ: Parmağı kesilen bir kişi, parmağını sarar ve abdestte o sargının üzerini mesheder. Parmağı yaralanan kişi gereksiz yere elinin tamamını saramaz. Veya parmaktaki küçük bir yara için parmağın tamamı sarılmaz. Zaruret miktarı kadarına bant yapıştırılır.

* Zaruretten dolayı sargı bulunan yerin dışındaki yerler, abdestte yıkanır. Sargılı bölüm, ele alınan temiz bir suyun eldeki kalıntısı ile bir defa meshedilir. Bu mesh o yerin yıkanması demektir.

* Bir yaranın üzerindeki sargının meshedilmesi de sağlık bakımından zararlı olacaksa meshedilmesi de terk edilir.

* Sargının abdestli veya abdestsiz hatta cünüpken bile sarılmış olması fark etmez. Üzerine yapılan mesh yeterlidir.

* Sargı için bir süre de yoktur. Sağlık bakımından zorunlu olduğu kadar sargıya devam edilir.

* Sargının yenilenmesi halinde sargıda kan veya yaradan akan su varsa abdest yenilenmelidir. Kan veya yaradan çıkmış bir su veya iltihap, sargı bezinde

yoksa abdesti yenilemeye gerek yoktur. Ancak ihtiyatlı olmak için yeni sargı bezinin üzerini meshetmek uygundur.

* Yara iyileştikten sonra sargının çıkarılması halinde, sadece o sargı yerinin yıkanması yeterli olursa da yeniden abdest almak daha güzeldir. Zira yara iyileştiği için artık üzerine yapılan mesh bozulmuştur.

* Zaruret sebebiyle kaplanmış veya dolgu yapılmış dişler de aynen üzerinde sargı bulunan yerler gibidir. Üzerlerinin ıslanması ile abdest ve gusül tamam olur. Onları çıkarmağa veya bir başka mezhebi taklit etmeye gerek yoktur.

* Yaraların üzerine sürülen katı merhemler veya yapıştırılan şeyler (sakız veya zift gibi) de sargı hükmündedir.

* Ayağa giyilen mestler üzerine de mesh yapılabilir.

* Mest deri ve benzeri maddelerden ayağa giyilmek üzere yapılan şeydir. Ayakları topuklarla birlikte örtmeli, üzerine meshedildiği zaman içine su almamalı, yürürken kendiliğinden ayaktan çıkmamalı ve 5 veya 6 kilometrelik yürüyüşe dayanabilmelidir. Sadece mest dediğimiz giysilerle değil, çizme, potin, postal ve boğazlı diğer şeylerle de, hatta yürüdüğü zaman parçalanmayan, içerisine su almayan çok sık ve kalın örülmüş yün çoraplarla bile bu gerçekleşebilir.

* Mestin üzerine meshedebilmek için ayağa abdestli olarak giyilmiş olması gerekir.

* Abdestimizi alıp ayaklarımızı yıkamaya sıra gelince elimizi yıkar, suyunu süzeriz. Temiz ve ıslak olan sağ elimizi sağ mestimizin üzerine koyar, elimizi ileri hareket ettirmeden yukarı doğru, mestin boğaz kısmına doğru çekeriz. Bu sırada parmaklarımızın hafif açık olması da iyidir. Zira bir sahabî Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in mestlerinin üzerinde parmaklarının izini gördüğünü söylemiştir.

Sol elimizle de aynı şekilde sol mestimizi meshederiz.

* Meshin farz olan miktarı, her ayakta bulunan mestin ön tarafının üzerine, el parmaklarının küçüğünün üç tanesi kadar yerin meshedilmesidir.

* Mestlerin altı değil üstü meshedilir.

* Abdesti bozan her şey ayağımızda mestlerimiz varken de abdestimizi bozar. Ayrıca mestlerin ayaktan çıkarılması ile de abdest bozulur. Ancak sadece mestlerini çıkaran başka bir şeyle abdestini bozmayan bir kişi ayaklarını yıkamakla abdestini yeniden tamamlamış olur.

* Kışın mest kullananlar, yatsı namazından sonra abdestli yatabilmek için, tuvalete gitmeyeceklerse, mestlerini çıkardıktan sonra, sadece ayaklarını yıkayıverirlerse, abdestleri tamamlanmış olur.

* Ayağa giyilen mestin üzerine meshin süresi mukîm olanlar için 24 saat, seferî olanlar için üç gün üç gece yani 72 saattir. Bu süre, mestlerin ayağa

giyildiği saatten değil, ayağa mesti giymek için alınan ilk abdestin bozulması anından başlar.

* İlk abdest alındıktan ve ayağa mestler giyildikten sonra bu ilk abdest bozulmadan mestin ayaktan çıkarılıp tekrar giyilmesi zararlı değildir. Abdesti ve mesh süresini bozmaz.

* Mestler içerisine su alır ve ayağın yarıdan fazlası ıslanırsa abdest bozulur.

* Üzerine mesh yapılan mest ayaktan çıkarılırsa abdest bozulur.

* Mesh süresi biterse abdest bozulur. Artık o abdestle namaz kılınamaz, abdestle yapılan diğer ibadetler yapılamaz.

* Mestlerde üç ayak parmağı girecek şekilde sökük, yırtık veya yarık olması halinde kullanılamaz, üzerine mesh yapılamaz.

* Mest kullanmak bir ruhsattır. Zaruret olmadan azîmet erbabı mest giymemelidir. Bilhassa imam kardeşlerimizin bu konuya dikkat etmeleri tavsiyeye şayandır.

* Mestleri idrar sıçrantılarından korumalıdır.

* Secde halinde mestleri zorlayarak, ayak parmaklarının altını yere değirdiğimiz gibi, alt kısmının yere değmesini temin etmelidir. Bu hal ihtiyata uygun bir durumdur.

* Ayağındaki çizme, potin veya postalı mest gibi kullananlar, namaz kılarlarken bu ayakkabıların altına veya yan tarafına bulaşmış necasetler varsa mutlaka temizlemelidirler.

* Kuru bir ayakla kuru bir necasetin üzerine basıldığında ayağa bir şey bulaşmazsa zararlı değildir.

* Islak bir ayakla kuru bir necasetin üzerine basıldığı halde ayakta necasetin eseri görülmezse zararlı değildir. İhtiyaten ayağı yıkamalıdır.

* Kuru veya ıslak bir ayakla, yaş bir necasetin üzerine basılır, ayakta da o necasetin eseri görülecek olursa o necaset mutlaka yıkanmalıdır.

* Ağlamakla abdest bozulmaz.

* Gözyaşı necis değildir.

* Hastalıktan dolayı göz akmasından abdesti yenilemek gerekir.

* Devamlı burun kanaması, idrarını tutamama hali, bir yaranın devamlı kanaması veya sulanması gibi rahatsızlıkları olanlara, yellenmesine engel olamayan veya âdet dönemleri dışında kanaması devam eden hanımların hallerine fıkıh dilinde "*özür sahibi*" denir. Bu engellenilemeyen hal, bir namaz vakti boyunca devam ederse o kişi özürlü sayılır.

* Özürlü kişiler her namaz vaktinin girmesi ile yeniden abdest alır, o vakit içerisinde diledikleri her çeşit ibadeti, farz, kaza, vacip veya nafile namazları kılabilir, Kur'an-ı Kerim okuyabilir Kâbe'yi tavaf edebilirler. Abdest aldıkları vaktin çıkması veya yeni bir vaktin girmesi ile abdestleri bozulur ve yeniden bir

abdest daha alarak ibadetlerine devam ederler.

* Özürleri sebebiyle elbiselerine bulaşan kan, idrar v.s. ibadetlerine engel teşkil etmez.

* Özürlü kişinin abdesti özrü sebebiyle bozulmaz. Ancak başka bir abdesti bozan şeyle bozulur. Yani idrarını tutamayan bir kişinin, idrar akıntısının devam etmesiyle abdesti bozulmaz ancak burnunun kanamasıyla abdesti bozulur. Böyle bir halde abdestini yenilemesi gerekir.

* Son zamanlarda, kimileri tarafından ortaya atılan, "kadınlar hayızlı hallerinde namazlarını kılabilirler" görüşü, asla doğru bir görüş değildir.

* Bilindiği gibi, hanımlar âdet günlerinde namazı orucu ve diğer bazı ibadetleri bırakırlar, namazlarını kaza etmezler, oruçlarını kaza ederler.

* Hanım kardeşlerimiz âdetleri günlerinde tutamadıkları ramazan oruçlarını, gelecek senenin ramazanı gelmeden kaza etmelidirler. Hanefî mezhebine göre, gelecek senenin ramazanının geçirilmesi mahzurlu değilse de, bir ramazanı atladıktan sonra tutulan kazalar için oruç başına fidye de vermek gerekir diyen imamlarımız da vardır.

* Hanımlar âdetli günlerinde tesbih çekebilir, zikredebilir, evrâdlarını yapabilir, salât ü selâm okuyabilir, tesbih ve tehlilde bulunabilirler. Ancak Kur'an-ı Kerim okuyamazlar.

* Cünüp olanlar, bilindiği gibi Kur'an-ı Kerim okuyamazlar ve ellerine de alamazlar. Ancak çok kısa ayetlerin dua niyeti ile okunması sakıncalı değildir denilmiştir.

* Kur'an-ı Kerim kurslarına devam eden kızlarımız, âdetli günlerinde Kur'an-ı Kerim okumayı bırakmalıdırlar. Bu durum edebe daha uygundur. Ancak hafızlığa çalışan kızlarımız geri kalmamak için, ayetleri bölerek kısa parçalar halinde veya kelime kelime ezberleyebilirler denilmiştir. Hoca hanımlar da aynı ruhsattan istifade edebilirler.

* Hayızlı günleri tamamlanan, yani temizlenen eşi ile bir erkek hemen cinsel temas arzu ederse, hanımın gusletmesi gerekir. Ancak ondan sonra beraber olabilirler. Ancak hanım temizlenmiş, temizliğinin üzerinden bir namaz vakti geçtiği halde hâla gusletmemişse, gusül abdesti almadan da beraber olabilirler. Yalnız uygun olanı herhalde cinsel temasın gusülden sonra yapılmasıdır.

* Erkekler, âdetli günlerinde hanımlarının vücutlarından istifade edebilirler. Ancak bu durumda hanımlarının diz kapakları ile göbeklerinin arasının bir örtü ile kapatılmış olması istenmektedir. Ayrıca hanımların bu özel günlerinin ilk üç gününde yani kanın yoğun olduğu günlerde bu istifadeden de uzak kalmanın uygun olacağı söylenmiştir. Bu Rasûlullah Efendimizin âdetidir.

* Dövme yaptırmak haram olmakla birlikte, vücuttaki dövme, derinin altında kaldığı, deri üzerinde bir tabaka meydana getirmediği için gusül abdestine engel

değildir. Sevgili peygamberimiz, dövme yaptıranlara "Allah lânet etsin" diye duada bulunmuşlar ve kendileri de lânetlemişlerdir.

* Hanımların etekliklerinin kısa olması halinde, ten renklerini gösteren ince çoraplarla namaz kılmaları doğru olmaz.

* Vücut hatlarını belli eden dar elbiseler, altını yani teni göstermedikçe namaz olur ama mekruh olur.

* Hanımlar uzun eteklikleri ile çorapsız namaz kılabilirler. Ancak rükûya eğildikleri zaman etekleri arkalarından kalkar da bacaklarının dörtte biri, rükû boyunca açık kalacak, görünecek olursa namazları bozulur.

* İmam olan kardeşlerimiz, her konuda olduğu gibi taharet konusunda da mümkün mertebe ruhsatları değil azimetleri tercih etmelidirler. Yani, yalnız idrardan sonra da daima suyla temizlenmeli, çok zaruret olmadıkça mest giymemeli, çorap ve elbise temizliğine daha çok dikkat etmeli, misvaki ihmal etmemeli, daima güzel koku sürünmeli, abdest ve guslün âdâbına daha çok riayet etmelidirler. Unutmamalıdırlar ki, mahşerde cemaat biz namazımızı imama havale etmiştik diyeceklerdir.

* Namazlarda cemaatin temizliği de çok önemlidir. Peygamber Efendimiz imamın yanılmasının veya vesveseye düşmesinin bir sebebinin de cemaatin taharete dikkat etmemeleri olduğunu beyan etmişlerdir.

* Gözleri görmeyen kişinin taharette kusurlarının olabilme ihtimalinden dolayı imamlığı tenzihen mekruh kabul edilmiştir.

* Yanlarında kumaş taharet mendili taşıyanlar, namaz kılarlarken kullanılmış olan taharet mendilini çıkarırlarsa güzel olur. Temiz olduğundan şüphe yoksa çıkarılmayabilir.

* Bilhassa gece yattığımız çamaşırlarımızın temizliğini daha sık kontrol etmeliyiz. Zira gece, biz farkında olmadan çamaşırlarımızın değişik sızıntılar sebebiyle kirlenmiş olabilme ihtimali vardır.

* Pijama ile namaz kılmamak saygıya daha uygundur. Başka insanların huzuruna çıkamadığımız şeyle Allah'ımızın huzuruna da çıkmamalıyız.

* Elbise değişirken, bilhassa avret mahallimizi örten çamaşırlarımızı çıkaracağımızda, önce e'ûzü besmele çekmeliyiz. Böyle davranmak çıplak halimizde iken zararlı varlıkların bize zarar vermesine engel olacaktır. Ayrıca bir edep göstergesidir. Mümkün olduğu kadar da acele ile giyinmeli, avret mahallimizi hemen örtmeli, etrafımızda meleklerin olduğunu, bilhassa her an Rabbimizin bizi görüp gözettiğini unutmamalıyız.

* Yemekten evvel el yıkamak Peygamber Efendimizin tavsiyelerindendir.

* Yemekten sonra da, ellerimizde yağ varsa onu yalamalı, yani boşa götürmemeli sonra mutlaka ellerimizi sabunlamalıyız.

* Tuvaletten çıkınca, yemekten sonra veya diğer zamanlarda elimizi

sabunlarken kirli suları üzerimize sıçratmamaya dikkat etmeliyiz.

* Yemek kaplarımızdaki yemek kalıntılarını asla israf etmemeli, onları mutlaka sıyırıp yemeliyiz.

* Tabağımızda kalan yemek kalıntısını ekmekle sıyırmışsak, o ekmek parçasını mutlaka yemeli, asla çöpe atmamalıyız. Tabağı, elleri veya ağzı ekmek parçası ile temizleyip sonra o ekmeği çöpe atmak asla İslâm ahlâkı ile bağdaşmaz.

* Yemek kalıntılarını veya sofradan artan ekmek parçalarını çöpe atmak büyük bir israftır. İsraf ise haramdır. Yenilemeyecek durumda olanlarını hiç olmazsa hayvanlara vermelidir.

* Sağ elle yemek, sağ elle içmek Peygamber Efendimizin ahlâkından ve tavsiyelerindendir. Sol elle yemek ve içmek ise şeytanın âdetidir.

* Ter, artık gibidir. (İçilen sudan kalan artık.)

İnsanın -cünüp, hayızlı, nifas halinde dahi olsa- teri temizdir

Eti yenen hayvanların teri temizdir. (Tavuğun teri şüphelidir.)

Köpeğin teri necistir, pistir.

Kedinin durumu şüphelidir. Sakınmak güzeldir.

* Seccademizin yani namaz kıldığımız yerin de bütün necasetlerden arınmış olması gerekir.

* Üzerinde mecburen namaz kıldığımız bir kumaş parçasının veya halının bizim kıldığımız yerinde değil de başka bir kenarında necaset varsa namazımıza engel değildir.

* Namaz kıldığımız seccade kalın ise altında kalan necasetin namazımıza zararı yoktur. Ancak ıslaklığı ve kokuyu geçirmeyecek kadar kalın olması gereklidir.

* Bir özründen dolayı camiye gidemeyen ve evinde namaz kılan müminler, hiç olmazsa eşleriyle veya yedi yaşından büyük çocuklarıyla da olsa cemaatle kılarlarsa, cemaat sevabı almış olurlar.

* Tükürmemiz gerekiyorsa ön tarafımıza ve sağ tarafımıza değil de sol tarafımıza tükürmeliyiz. Bilhassa namaz aralarında böyle bir ihtiyacımız olursa buna mutlaka dikkat etmeliyiz.

* Kıbleye karşı asla tükürmemeliyiz. Bu büyük bir gaflet ve saygısızlıktır.

* Kıbleye karşı asla ayaklarımızı uzatarak oturmamalıyız.

* Evimizde veya iş yerimizde mümkün olursa normal oturmalarımızda kıbleye karşı olmalıyız. Zira kıbleye karşı oturmak faziletlidir.

* Esnerken ağzımızı sağ elimizin içi ve dışı ile, sol elimizin sadece dışı ile kapatabiliriz. Sol elin içi ile ağzı kapatmayı büyüklerimiz hoş görmemişlerdir.

* Esnemek gaflet alâmetidir. Yutmağa çalışalım. Mümkün olmazsa ses çıkarmamaya gayret edelim.

* Tesbihimizi ceketimizin sağ cebinde, mendilimizi sol cebinde taşıyalım. Güzel bir alışkanlıktır.

* Namaz kıldığımız yerde resim olmamasına dikkat edelim. Bilhassa karşıdaki resim çok mahzurludur.

* Namaz kıldığımız seccade desensiz, düz bir seccade olursa daha iyidir.

* Gece yatarken kendi odalarımızdan ve çocuklarımızın odalarından gazeteleri ve resimli şeyleri çıkaralım. Çocuklarımızın oyuncakları içerisindeki bebekleri ve hayvanları yattıkları odalarda bırakmayalım.

* Evlerimizde duvarlara insan ve hayvan resimleri olan levhalar asmayalım. Bilhassa boy resimler daha mahzurludur.

* İnsan ve hayvan bibloları evlerimizde süs eşyası olarak bulunmamalıdır. Boy resimler ve biblolar meleklerin evlerimize girmelerine engel olabilirler.

* Bazı gençlerimiz sırtlarında resim olan gömlek veya sair şeyler giymektedirler. Arkalarında namaz kılan kardeşleri için sakıncalı olduğunu bilmeli ve bundan sakınmalıdırlar.

* Mümkün olursa namaz kılarken üzerimizde resimli hiç bir şeyin olmamasına dikkat edelim.

* Küçük yavrularımıza da resimli giysiler giydirmemeye çalışalım.

* Erkekler için altından yapılmış ziynetler yasaklanmıştır. Yüzük bile olsa takılması haramdır.

* Erkeklerin ağarmış saç, sakal ve bıyıklarını siyaha boyamaları hoş değildir. Ancak kınaya izin verilmiştir.

* Hanımlar evlerinde başlarını açabilirlerse de rahmet meleklerin daha rahat gelebilmeleri için örtülü olmaları daha güzeldir.

* Kız çocuklarının bebekle oynamalarına izin verilmiştir.

* Tavla oynamak bütün mezheplerde yasaklanmıştır. Ağır vebali vardır. Hakkındaki tehdit korkutucudur.

* Satranç oynamak Hanefî Mezhebine göre sakıncalıdır.

* Çocuklarımıza atıcılık, binicilik ve yüzücülük öğretmemiz Sevgili Peygamberimizin tavsiyelerindendir.

* Taharetlenme, burun temizleme gibi belirli şeylerin dışında sağ elimizi kullanmayı, başladığımız her işe sağdan başlamayı alışkanlık haline getirelim. Rasûlullah Efendimiz saç taramaya bile sağ taraftan başlarlardı.

* Elbise çorap ve benzeri şeyleri giyerken sağdan giymek, çıkarırken soldan çıkarmak sünnettir.

*İçerisinde alkol bulunan sıvı sabunlarla sadece elimizi yıkayalım. Ağzımızı yıkamayalım.

* Kolonyalı mendillerle ağzımızı silmemeye çalışalım. Dudaklardaki alkolün tükürükle yutulma ihtimali vardır. Zaruret varsa çok dikkatli olalım.

* Tuvalette maşrapa (yani kupa) kullanıyorsak, kirli suyun maşrapanın içerisine sıçramamasına dikkat edelim.

* Tuvalette çeşmede elimizi yıkıyorsak, yere dökülen suyun üzerimize sıçramamasına dikkat edelim.

* Çocukların kirlettikleri halının tamamını yıkamak mümkün olmayabilir. Bu durumda kirli yerin altına büyük bir leğen konulur. Üzerinden bir ibrikle dikkatlice su dökülür ve o suyun iyice süzülmesi beklenilir. Sonra aynı yere tekrar su dökülür. Tekrar suyun süzülmesi beklenilir. Bu uygulama üç defa tekrar edilir. Halının orası kuruduktan sonra artık üzerinde namaz kılmak mümkün olur.

* Abdest müminin nurudur, koruyucusudur. Zorluk olmayacaksa daima abdestli olmak büyük berekettir. Rasûlullah Sallâllahü aleyhi ve sellem Efendimiz yerine göre "şimdi namaz kılmayacağım" deyip abdest almayı geciktirmişlerse de, "…abdeste ancak mümin olan devam eder" buyurup devamlı abdestli olmayı tavsiye etmişlerdir.

* Her abdestten sonra, kerahet vakti değil de imkânımız varsa iki rek'ât namaz kılalım ve yine abdestten sonra "*Kadr*" sûresini okuyalım. Sonra da dua etmeyi ganimet bilelim.

* Evimizde yabancı erkek misafirleri ağırlayacağımız odamızda annelerimize, eşlerimize ve kızlarımıza ait özel eşyalar bulunmamalıdır. Onların terliklerinin, namaz örtülerinin bile yabancılar tarafından görülmesine engel olmalıyız.

* Evde yabancı erkek misafirler varken evin hanımları yavaş konuşmalı, seslerini yabancılara duyurmamağa çalışmalıdırlar.

* Ziyaret veya başka sebeple bir kardeşinin evine giden bir mümin, kapıyı çaldıktan sonra kapının sağında veya solunda arkasını dönerek kapının açılmasını beklemelidir. Evin hanımı veya kızı tedbirsiz olarak kapıyı açabilir. Onları bu halleriyle görmemek için bu edebe uymalıdır.

* Misafir olduğumuz evde, evin içerisini görecek şekilde kapının karşısına değil de, görmeyecek şekilde oturmamız daha güzel bir davranış olacaktır.

* Bu risalede sıralamaya çalıştığımız fıkhî görüşler, genellikle Hanefî mezhebine ait kaynaklardan aldığımız görüşlerdir. Daha geniş bilgiler için ana kaynaklara, ilmihallere başvurulmasını tavsiye ederiz. Diğer mezheplere mensup kardeşlerimizin de, kendi mezhep ilmihallerine müracatlarını tavsiye ederiz. Ta ki mezhep disiplini bozulmasın.

Değerli kardeşlerim,

Zahiri temizlik her ne kadar çok önemli ise de, asıl önemli olan batın temizliği, kalp temizliğidir. Bizim üzerinde durmağa çalıştığımız zahiri temizlik, gönül âlemindeki temizliğin tezahürü olursa fayda verir, bir anlamı olur. Yoksa kalbi temizlemeden, niyeti düzeltmeden, amelleri ıhlasa erdirmeden, yaptığımız

her şeyi ALLAH için yapmadan dış görünüşteki temizliğin fazla bir anlamı olmayacaktır. Önce kalbimizi şirk, nifak, kibir, haset, ucub, kin, nefret, aldatma duygusu gibi manevi hastalıklardan temizlemeli, gönül dünyamızı herkese karşı tertemiz kılmalı, İslâm ahlâkı ile ahlâklanmalı bunun devamı olarak da zahiri temizliğe önem vermeliyiz. Yüce Rabbimiz yardımcımız olsun.

* * *

Değerli kardeşlerim,

Siz muhterem kardeşlerime, önemli bir konu olan tahâret ve temizlenme konusunda yardımcı olabilmek arzusu ile ele aldığım şu küçük risale, umarım ki bazı meselelerin hallinde sizlere yardımcı olmuştur. Doğrusu bazı kelimeleri kullanırken veya bazı şeyleri yazarken zorlandım. Ancak ilimde ayıp olmaz deyip, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem Efendimizin ensâr hanımlarına duasını hatırlayıp kendimi cesaretlendirdim. Umarım ki faydalı şeyler kaydettim. Umarım ki istifade eden kardeşlerim bana dua ederler.

Cenab-ı Hak Hazretlerinin rızası için yazdığımız bu risaleyi, O'nun rızası için basıp dağıtacağız. Dileyen kardeşimiz, beğenmişlerse, bizimle irtibat kurduktan sonra, aynen çoğaltıp dağıtabilir. Yeter ki maddi çıkar gözetilmesin.

Muttali olduğunuz yanlışlık veya noksanlıkları, ya da ilâve edilmesini istediğiniz konuları bize iletirseniz, yeni basımlarda, daha güzel bir hizmetin sunulmasına katkıda bulunmuş olursunuz. Risaleyi okuduktan sonra evde bırakmak yerine bir başka kardeşimize istifadesi için hediye ederseniz bir hayra vesile olursunuz.

Yüce Rabbim!

Bütün iş ve amellerimizi rızana uygun kıl.

Kur'an-ı Kerim'in nurlu yolundan, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in aydınlık izinden bizleri ayırma.

Bu risaleyi yazanı, yayınlanmasında ve dağıtılmasında hizmet edenleri, okuyanları ve amel edenleri ve bütün müminleri affeyle.

Dua istirhamı ile…

ALLAH'a emanet olun.

Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKCÜ
5.6.2008 KONYA

CAMİ ADABI

Camileri Temizleme Derneği Kültür Serisi No: 1
Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ
Konya – 2009

Bismillâhirrahmanirrahim

Bizleri yoktan var eden,

Varlığından haberdar eden,
Yüce zatına kul, Habibine ümmet eyleyen,
Sayısız nimetlerle donatan,
İman şerefi ile müşerref kılan
Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve sena;
İki cihanın Efendisi,
Rabbü 'l-Aleminin sevgilisi,
İmamü'l-Enbiya,
Seyyidü'-Asfiya
Cenâb-ı Muhammed Mustafa Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'e sayısız salât ve selâm.

TAKDİM

Değerli Kardeşlerim.

Camiler Cenâb-ı Hak'kın evleridir, insanlar için yeryüzünde ilk mabed olarak inşa olunan Kâbe-i Muazzama'nın cihana dağılmış şubeleridir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz: **"Mescidler şüphesiz Allah'ındır…"** buyururlar.

İnanan bir insan için nasıl Cenâb-ı Hak Hazretlerinin Yüce Zatı, isimleri, sıfatları, kelâmı, peygamberleri saygı ve hürmete lâyıksa, "Allah'ın evleri" dediğimiz cami ve mescidleri de öylece saygı ve hürmete lâyıktır.

Ayrıca cami ve mescidler İslâm'ın şiarıdırlar. Bir beldenin İslâm beldesi olduğunun imza ve işaretleridirler. Öyle ise cami ve mescidlerimize saygı duymalı, hürmet göstermeli, temiz tutmalı, korumalı, sahip çıkmalıyız.

Biz bu kısa risalemizde cami ve mescidlerimizde nelere dikkat etmeliyiz konusunu kısaca ele alacağız. Bu bir anahtardır. Asırlardır zaten cami ve mescidlerine sahip çıkıp âzami saygıyı gösteren inananlar, kudsî duyguları ve tertemiz hisleri ile bu mübarek mekânlar için bundan böyle de gerekeni fazlasıyla ifa edeceklerdir.

Bütün bu güzelliklere biz de bu mütevazı' risalemizle katkıda bulunabilirsek, kendimizi bahtiyar sayarız.

Rabbim rızasına uygun kılsın.

CAMİ ADABI

Camiler Allâhü Zü'1-Celâl Hazretlerine ibadetin yapıldığı, kıyam, rükû, secdelerle O Yüce Zat'a yaklaşılan, evrâd ve ezkârın envâı ile Alemlerin Yüce Rabbinin rızasının kazanılmaya çalışıldığı, dua ve niyazların en yüce dergâha yücelmesi için ellerin açıldığı mübarek mekânlardır. Allah'ın evleri olarak ifade ettiğimiz bu mübarek yerlere saygı duymak, lâyık olduğu değeri vermek imanın alâmeti, dinimizin isteğidir. Kur'an-ı Kerim camiler ve mescidlerden

bahsederken: **“Mescidler şüphesiz Allah’ındır. O halde (oralarda) Allah ile birlikte başkasına dua etmeyin”** diye emreder.

Evet, mescidler Allah’ındır. Allah’ın evleridir. Özel mekânlardır. Mübarek hatta kudsî yerlerdir. Bu sebeple azami saygıya lâyık yerlerdir.

Biz bu küçük risalemizde cami ve mescidlerimize nasıl saygı duymamız gerektiğini, buralarda nasıl davranmamız ve neleri yapmamız neleri de yapmamamız gerektiğini ifade etmeğe çalışacağız. Çünkü cami ve mescidler İslâm’ın şiarıdırlar. Kur’an-ı Kerim **“… Her kim Allah’ın şeâirine saygı gösterirse, şüphesiz bu, kalplerin takvasındandır”** der. Bulunduğu yerde İslâm’ın remzi, işaret ve alâmetidir. Caminin veya mescidin bulunduğu yerde İslâm vardır, Müslüman vardır, ibadet vardır, ezan vardır demektir. Onun için Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem Efendimiz Medine-i Münevvere’ye hicret eder etmez ilk iş olarak Mescid-i Nebevî’yi inşa etmişlerdir. Asr-ı Saadette mescid, Müslümanların her şeyi olmuştur. Başta ilim ve irfanın merkezi olmak üzere millet meclisi, belediye başkanlığı, adalet sarayı, genelkurmay karargâhı ve benzeri bütün önemli işlerin merkezi olmuş, Peygamber Efendimiz istişarelerini hep burada yaparak bütün önemli kararlan burada almıştır.

Aslında bugün yeryüzündeki bütün cami ve mescidler, Mescid-i Haram’m ve Mescid-i Nebevî’nin arza dağılmış şubeleridir. Onun için de saygıya ve önemsenmeye lâyıktırlar.

CAMİ İNŞA ETMENİN FAZİLETİ

Muhtaç olunan, gereken yerlere cami yapmak veya yaptırmak hayrın en mükemmelidir. Bir müminin parasını harcayacağı en güzel, en değerli yerdir. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem **“Kim Allah’ın rızasını umarak mescid inşa ederse, Allah ona cennette bir köşk inşa eder”** buyurmuşlardır. Diğer hadis-i şeriflerinde ise: **“Her kim bağırtlak kuşu yuvası kadar da olsa bir mescid inşa ederse, Allah ona cennette bir köşk inşa eder”** buyurmuşlardır. İnşa edilen bu camiler ve mescidler, kişinin ölümünden sonra amel defterinin kapanmamasına sebep olacak sadaka-i cariyeler olacaktır. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem kişiye ölümünden sonra ulaşacak şeyleri sayarlarken inşa ettiği mescidi de saymışlardır.

Kimi kardeşlerimiz çok cami yapılıyor, bu paraları başka hayır taraflarına yönlendirmek gerekir diye düşünmektedirler. Evet, insanımızın bütün hayır kurumlarına ihtiyaçları vardır. Hiçbir hayır müessesesini küçük görmek mümkün değildir. İhtiyaç bulunan yerde hiç biri ihmal edilemez ve göz ardı edilemez. Zira biri diğerinin yerini tutmaz. Ancak tekrar edelim ki ihtiyaç olan yerlerde en hayırlı yatırımlardan biri de cami veya mescid yaptırmaktır. Çünkü camiler Allah’ın evleridir.

Ancak mevcut cami veya mescid ihtiyaca cevap veriyorsa, yeni bir cami veya mescidle cemaati bölmemek gerekir denilebilir.

Ecdadımız Cuma ve bayram namazları için uzak mesafelerde camiler, günlük cemaate devamda kolaylığı sağlamak için aralarda mescidler inşa etmişlerdir. Bu güzel uygulamaya bizlerin de dikkat etmesi gerekir.

Bir cami veya mescidin inşaatına konacak bir tek tuğla, bir avuç kum, çakılacak bir tek çivi bile yarın İlâhi huzurda karşımıza çıkacak ve belkide cennete girmemize vesile olacaktır.

CAMİLERİN TEMİZ TUTULMASI

Temizlik, İslâm'ın en önemli konularından biridir. Müslüman mutlaka içi ve dışı temiz olan insandır. Bunun gereği ve görüntüsü olarak evlerimizin, işyerlerimizin, cadde ve sokaklarımızın ve bilhassa cami ve mescidlerimizin çok temiz olması gerekir.

Cami ve mescidlerin temizliğine verilen önem, o civardaki Müslümanların dînî hassasiyetlerinin göstergesidir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem: **"Mescidleri inşa edin ve süprüntüleri oradan çıkarın, temizleyin. Her kim Allah için bir mescid inşa ederse Allah ona cennette bir köşk inşa eder"**buyurmuşlardır. Orada bulunan bir kişi: Ya Rasûlallah, bu yol kenarlarına inşa edilen küçük mescidler de böyle mi? diye sordu. "Evet" dediler ve **"oralardan çıkarılan süprüntüler hurilerin mehri olacaktır"**buyurdular.

İmam İsfahânî Asrı Saadetten şöyle bir hatıra nakleder:

Mescid-i Saadeti temizleyen bir hanım vardı. Bu hanım vefat etti. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem bu hanımın vefatını duymamışlardı. Sonradan kabrini görüp O'na ait olduğunu öğrenince ashab ile kabrinin üzerinde yeniden namaz kıldılar ve o hanıma "hangi ameli en hayırlı buldun" diye sordular. Ashab: "Ya Rasûlallah o sizi işitir mi" diye sorunca Efendimiz: "Siz ondan daha iyi duyamazsınız" diye buyurdular. O hanımın da sorusuna "mescidleri temizlemek" diye cevap verdiğini söylediler.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem "Bana ümmetimin sevapları gösterildi. İçinde bir kişinin mescidden çıkardığı süprüntü de vardı" diye buyurmuşlardır.

Yine bir hadisi şerifte: **"Her kim mescidden süprüntüyü çıkarırsa Allah ona cennette bir köşk inşa eder"** diye buyrulmuştur.

Semura b. Cündüb Radıyallâhü Anh, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem bize bulunduğumuz yerlerde mescidler inşa etmemizi ve oraları temizlememizi emretti demişlerdir. Hz. Aişe Annemiz bu emrin içerisinde mescidleri güzel kokularla kokulandırmanın da olduğunu ifade etmişlerdir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem mescidlerin vakar ve sükûnetinin korunması için de şu emirleri vermişlerdir:

"(Cami ve mescide getirilmesi sakıncalı) küçük çocukları, aklî dengesi yerinde olmayanları camiye getirmeyin; ticareti, alış-verişleri camide yapmayın; husumetlerinizi camide dile getirmeyin; orada seslerinizi yükseltmeyin; hadleri orada tatbik etmeyin; orada birbirinize kılıçlarınızı çekmeyin. Abdest alma yerlerini kapılarından dışarılarda yapın ve Cuma günleri cami ve mescidlerinizi güzel kokularla kokulandırın."

Camiye getirilmesi yasaklanan çocuklar, cami adabını bilemeyecek kadar küçük olan çocuklardır. Zira cemaatin ve imamın huzurunun bozulması söz konusudur. Ayrıca çok küçük yavrular temizlik konusunda da sorun çıkarabilirler.

Aklî dengesi yerinde olmayanlar için de aynı şeyler söz konusudur.

Alış verişin camide olması, cami adabına tamamen ters bir şeydir. Sakıncasını izaha gerek yoktur sanırım.

Husumetlerin camide dile getirilmesi de yasaklanmıştır. Zira bu durumda insanlar öfkelenip cami ve mescid âdabına uymayan hallere düşüp, çirkin şeyler söyleyebilirler. Halbuki buralar Allah'ın zikri için inşa olunmuştur.

Yüksek sesle konuşmanın, camide bağırıp çağırmanın da edebe uymayacağı aşikârdır.

Hadlerin camide tatbiki de yasaklanmıştır. Hem camilerin kirlenmesine, hem de insanların camiden uzaklaşmasına sebep olabilir.

Kılıçların camide çekilmesi demek, ihtilaf ve kavganın olması demektir ki asla camiye yakışmaz. Onun için yasaklanmıştır.

Abdest tazeleme mahallerinin, şadırvan ve tuvaletlerin cami ve mescid dışına çıkarılması tembih edilmiş ki caminin temizliğine dikkat edilsin.

Ayrıca, camilerin temiz tutulması ve güzel kokması için en azından cuma günleri güzel kokularla kokulanması istenmiştir.

Bunlar cami ve mescidlerm hukukuna riayet için emredilen şeylerdir. Benzeri konularda Müslümanların dikkatli olmaları, yapılması gerekenleri yapmaları, sakınılması gereken şeylerden de sakınmaları gereklidir.

Abdullah b. Ömer Radıyallâhü Anhümanın anlattığına göre Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem mescidin kıble tarafında yere tükürülmüş olduğunu görmüşlerdi. Bu hale kızan Efendimiz, onu temizlediler, oraya güzel koku döktüler ve buyurdular ki: **"Namaz kılarken Allâhü Teâlâ sizin hemen karşınızdadır (Onun huzurundasınız). Sakın karşıya doğru tükürmeyin."**

Bağda bahçede namaz kılarken tükürmek gerekirse sol tarafa, sol ayakkabının altına tükürmeli, sonra onu toprağa sürtmeli, karşı tarafa ve sağ tarafa asla tükürmemelidir. Camide veya mescidde böyle bir ihtiyaç olursa

mendille bu ihtiyacı gidermeli, mendil yoksa elbisenin bir kenarı ile bu zaruret karşılanmalı, asla cami kirletilmemelidir.

CAMİDE YAPILMAMASI GEREKENLER

Peygamber Efendımiz'in hadisi şerifleri, İslâm büyüklerinin sözleri doğrultusunda cami ve mescidlerde yapılması uygun olmayan bazı davranışları maddeler halinde sıralamaya çalışalım:

* Cami ve mescidlere asla abdestsiz girmemelidir. Bilhassa cünüp olanlar asla girmemelidirler. Böyle bir saygısızlığı yapan kişi çokça istiğfar etmelidir.

* Cami ve mescidler asla kirletilmemelidir. Camiyi kirletecek şeyler camiye taşınmamak, camiye getirilmemelidir.

* Camiler yol edinilmemeli, geçiş için kullanılmamalıdır.

* Silah çekilmemeli, yay gerilmemeli, ok yaya takılmamah, yani camide silahla oynanmamalıdır.

* Oralarda had tatbik edilmemeli, kısas yapılmamalı, şer'i cezalar uygulanmamalıdır.

* Camiler çarşı haline getirilmemeli, alış – veriş yapılmamalıdır.

* Cami edebine uyamayacak yaşta küçük çocuklar camiye getirilmemelidir.

* Cemaatin huzurunu bozacak derecede aklî dengesi yerinde olmayanların camiye gelmeleri engellenmelidir.

* Oralarda yüksek sesle konuşulmamalıdır.

* Camide yitik aramamalıdır.

* Parmaklan birbirine geçirerek oturmamalıdır.

* Fuzuli şeyler konuşulmamak, dünyalık sohbetler yapılmamalıdır.

* Asla yerlere tükürülmemelidir.

* Saygıya uymayan bir tavırla, ayakları uzatarak veya dizlerini dikip karnına çekerek, ellerini de dizlerim bağlayacak şekilde birbirine geçirerek oturmamalıdır. (Peygamber Efendimiz bu oturuştan, tek elbise giyen kişinin avret mahalli açılabilir veya uykusu gelirde abdesti bozulabilir endişesi ile nehyetmiştir denilmiştir.)

* Camiye gelirken soğan sarımsak gibi kokulu şeyler yenilmemelidir. Sigarayı da buna mutlaka dâhil etmek gerekir. Zira kullanmayanlar için sigaradan sonra ağızda kalan koku en az soğan ve sarımsak kadar çirkindir ve rahatsız edicidir. Bilakis cemaati rahatsız etmeyecek hafif kokular sürünerek camiye gelinmelidir.

* Ter kokan elbiselerle asla camiye gelmemelidir. Zira bu durumda olan kardeşlerimiz sağ ve solundaki kardeşlerini fevkalâde rahatsız etmektedirler. Bazı kardeşlerimiz banyo yaptıkları, çamaşırlarını değiştikleri halde gömlek veya elbiselerini değiştirmemekte, uzun süre giymektedirler. Ter kokmadığı veya

kirlenmediği zaman bir mahzur oluşturmayan bu hal, bazen çok ağır ter kokusunun oluşmasına sebep olmaktadır. Kardeşlerimiz elbiselerini giyerlerken koklamalılar, şayet ter kokmuşsa mutlaka değiştirmelidirler.

* Camiye girdikten sonra zaruret olmadıkça namaz kılmadan camiden çıkılmamalıdır. Ancak abdestin bozulması veya başka bir camide görevli olunması gibi zaruretler müstesnadır.

* Namaza yetişmek için cami içinde koşmamalıdır.

* Ön saflarda yer yoksa cemaati zorlayarak insanların omuzlarından atlayarak ileriye geçirmemelidir. Ancak ön saflarda boşluklar görülüyorsa ve ikaza rağmen ön taraftakiler oraları doldurmuyorlarsa ön taraflara geçilebilir.

* Namaz kılanın önünden asla geçmemelidir. Mekruhtur. Geçen günahkâr olur.

* Namaz kılanın önünden geçen kimse namaz kılana göre aşağıdan veya yukarıdan geçiyorsa, geçme esnasında namaz kılanla organları aynı seviyede olmuyorsa sakıncalı değildir. Yukarıdan veya aşağıdan geçtiği için günahkâr olmaz.

* Ön taraflarda yer varken arka taraflarda, insanların geçecekleri yerlerde namaza duranlar saygıyı hak etmedikleri için onların önünden geçilmesinde mahzur yoktur denilmiştir. Şu halde cemaatin geçiş yerlerinde namaza durmamalıdır.

* Namazların arasında fuzuli şeyler konuşmamalıdır.

* Namazdan önce veya namaz aralarında zaruret olmadan kıbleden başka yöne dönerek oturmamalıdır.

* Cami veya mescidin içerisinde dilencilik yapmak asla doğru olmadığı gibi, dilenciye para vermek de doğru değildir. Dilencilik yapmak haram, dilenciye para vermek mekruhtur.

* Cami veya mescidde devamlı olarak aynı yerde namaz kılmak, sanki kendisi için özel bir yer ayırmış intibaını vermek doğru değildir. Değişik yerlerde namaz kılmalıdır.

* Cami ve mescidlerin içleri, arsaları mescid olduğu gibi, altları ve tavanları da mesciddir ve hürmete lâyıktır. İçerisinde yapılamayan şeyler, altında veya çatısında da yapılamaz. Orası arzm merkezine kadar mescid, semaya kadar mesciddir. Bazı camilerimizin alt katlarında dükkânlar yapılmaktadır. Aslında olmaması daha güzeldir. Şayet yapılmışsa alt katta bulunanların çok dikkatli ve saygılı olmaları gerekir. Bilhassa cami ve mescid altlarına asla tuvalet yapmamalıdır. Tuvaletleri mümkün olduğu kadar camiden uzaklaştırmalıdır.

* Bu mübarek mekânların bahçelerine de aynı saygıyı duymak gerekir. Zira ihtiyaç halinde oralarda da namaz kılınmaktadır. Buralardan imama uymak sahihtir. Ancak caminin bahçesine abdestsiz girmek veya bahçeyi yol olarak

kullanıp başka bir yere geçmek mahzurlu değildir.

* Mescidin içerisinde kuyu kazılmaz. Vaktiyle kazılmışsa o halde bırakılır.

* Cami veya mescidin içinde abdest almamalıdır. Ancak içeride abdest almak için müsait yer varsa, şadırvan yapılmışsa alınabilir. Bazı camilerin içerisinde bulunan şadırvanlar, caminin içerisinde abdesti bozulanlar için yapılmıştır. Dışarıdan abdestsiz gelip burada abdest almak, zaruret olmadıkça doğru olmaz.

* Cami veya mescidlerde, yolcu, misafir ve i'tikafta bulunan kişilerin haricindekiler için yemek yemek, uyumak, yatmak doğru değildir. Mekruhtur. Yolcu ve misafirler için de güzel olanı camiye girerken i'tikafa niyet etmeleridir. İ'tikaf aslında ramazan ayında olur. Ancak camiye her girişinde bir kişi i'tikafa niyet ederek girerse onunda ayrıca ecri vardır. İmam Nevevî kısa bir an için bile i'tikafa niyet sahihtir demiştir.

* Cami ve mescidlere girerken lâubalî bir tavırla mesela kolları ve paçaları sıvalı, elbisesi omzunda bir halde girmemelidir. Islak ayaklarla, kirli çoraplarla, değişme imkânı varsa iş elbiseleriyle de camiye girmemelidir.

* Bu mübarek yerlere girerken önce sağ ayakla girmek, çıkarken sol ayakla çıkmak edeptendir. Dalgınlık edip bu mühim konuda işi tesadüfe bırakmak cami ve mescid âdâbma yakışmayan bir haldir.

* Cami veya mescidlere girerken sağ ayakla girmeli, Rasülullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'e salât ve selâm getirmeli, ardından da: "ALLAHümme'ftah aleynâ ebvâbe rahmetike" "Ey ALLAH'ım bizlerin üzerine rahmetinin kapılarını aç" diye dua etmelidir.

* Çıkarken önce sol ayağı dışarı attıktan sonra çıkınca: "ALLAHümme'ftah aleynâ ebvâbe fadlike" "Ey ALLAH'ım! üzerimize lütuf ve kereminin kapılarını aç" diye duada bulunmalıdır.

* Bazı rivayetlerde girerken "ALLAHümme'ftah lî ebvâbe rahmetike" çıkarken "ALLAHümme innî es'elüke min fadlike" duaları okunur denilmiştir. Arada anlam bakımından fazla bir fark yoktur.

* Camı ve mescidlere girerken veya çıkarken ayakkabılarımızı taban tabana kapatmalı, sol elimizde ve kimseye sürtmeden önümüzde taşımalıyız. Kimi cemaatin yaptığı gibi ayakkabıları baş üzerinde taşımayı büyüklerimiz hoş görmemişlerdir.

* Cami ve mescidlerde bulunan süprüntüleri kimi insanlarımız yanlarına almayıp seccadelerin altına koyarlar. Bunun da doğru bir davranış olmadığı kanaatindeyiz. O süprüntüyü seccadenin altına koymamalı, yanımıza alıp dışarıya çıkarmalıyız.

* Cami ve mescidlerde namaz kılanlara selâm vermediğimiz gibi, Kur'an-ı Kerim okuyanlara, dua edenlere, zikirle meşgul olanlara, ilmi çalışma yapanlara

ve benzeri şekilde herhangi bir ibadetle meşgul olanlara da selâm vermemeliyiz.

* Rasülullah Sallâllahü Aleyhi ve Selem: "Mescidde alış-veriş yapanı gördüğünüz zaman "Allah ticaretinde kazanç vermesin" deyin, mescidde yitiğini arayan gördüğünüzde, "Allah yitiğim buldurmasın" deyin. Zira mescidler bunun için inşa edilmemiştir" buyurmuşlardır. Cami ve mescidler ibadet için, ilim öğrenmek için, Müslümanların hayrına olan şeyleri konuşmak ve benzeri şeyler için inşa olunmuştur. Gayesine uygun kullanılmalıdır.

* Camı ve mescidlerde şiir okunmasına da izin verilmemiştir. Yani sadece şiir okumak için camiye gelmek yasaklanmıştır. Ancak, va'z ve nasihat arasında, konuyu izah etmek veya hitabı güzelleştirmek için okunan şiirlere veya beyitlere izin verilmiştir.

* Cami ve mescidlere resimli levhalar asmamak gerekir. Saatleri de kıble tarafına asmamak daha uygundur. Zira namaz esnasında cemaati meşgul edebilir.

* Bu maddeler, hadis-i şeriflerden ve fıkıh kitaplarımızdan istifade ederek siz kardeşlerimize hatırlatmaya çalıştığımız şeylerdir. Firasetli ve dikkatli kardeşlerimizin bunlar gibi cami ve mescid âdabına uymayan davranışlardan sakınmaları onlardan beklenen haldir.

CAMİDE SAFLARIN TANZİMİ

Cami ve mescid âdabından bahsederken namazda safların nasıl tanzim edilmesi gerektiği konusu en mühim konulardan biridir. Zira Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem Müslümanların namaz esnasındaki saflarının tanzimine çok dikkat etmiş, konunun üzerinde titizlikle durmuş, ashabın saflarını düzeltmeden namaza durmamışlardır.

İslâm'ın beş şartından biri olan namazı eda etmek için camiye gelen Müslümanlar, caminin ön tarafından, ön saftan başlayarak camiyi doldurmalıdırlar. Sonradan gelenlerin rahat yer bulmaları, sünnet kılınırken sonradan gelenlerin, namaz kılanların önünden geçmemeleri ve farza durulacağında safların kolay tanzimi için bu gereklidir.

Safların tanziminde önce imamın tam arkasından başlanmalıdır. İmamlığa ehil bir kişi imamın tam arkasına durmalıdır. Bu kişi imamın abdestinin bozulması halinde onun yerini alıp namazı devam ettirebilecek veya cehri namazlarda imam kıraatta yanılırsa onu düzeltebilecek ya da imam hata ederse hatasını ikaz edecek bir kişi olmalıdır. Bu kişiye imama her halinde yardımcı olduğu için halk arasında "fatih" denilir. Sonra cemaat, bir kişi onun sağma, bir kişi soluna olmak üzere dengeli bir şekilde safı meydana getiriler. Sadece sağ tarafı veya sadece sol tarafı doldurarak dengesiz bir şekilde saf meydana getirmek hoş değildir.

İmamın arkasında iki kışı duruyormuş gibi kaygın durmamalıdır. Fatih

imamın tam arka hizasında olmalıdır.

Birinci saf dolunca yine imamın tam arkasından başlanılarak birinci safın tertip edildiği gibi ikinci saf da tanzim edilmeli, aynı usulle saflar meydana getirilmelidir.

Mühim bir zaruret olmadıkça saf tutmağa caminin sağ veya sol tarafından başlamamalıdır.

Ön safta yer varken arkada asla yeni bir saf tanzimine başlamamalıdır.

Saflar mutlaka sıkı ve düz olarak tanzim edilmelidir.

Saflara sağ veya sol baştan bakıldığında omuzlar aynı hizada olmalıdır. Ayakların düzlüğü, aynı hizada olması uygun olmakla birlikte, bilhassa omuzlar aynı hizada olmalıdır.

İmamla birlikte sadece bir cemaat varsa, cemaat olan kişi imamın sağ tarafına ve imamdan biraz arkaya durur.

Cemaat iki kişi olursa, fatih olmaya lâyık olan imamın arkasına, diğer kişi onun sağma durur.

Cemaat üç kişi olursa, bir kişi fatihin sağma, bir kişi de soluna durur.

Cemaatte hanımlar da varsa, önce büyük erkekler, sonra erkek çocuklar, sonra kız çocuklar sonra hanımlar olmak üzere saf tutarlar. Erkeklerin saflarının en faziletlisi birinci saf, kadınların saflarının en faziletlisi ise en son saftır.

Cemaat, camiyi veya safı dolduracak kadar değilse, erkek çocuklar da safın arasında dururlar. Mümkün olursa çocukları safın sağında veya solunda en sona almak daha güzeldir.

Ön safta yer olduğu halde arka saf tamamen dolmuş ise, arkadan veya sonradan gelen bir kişi namaz başlamadan cemaatin arasından geçerek öne geçebilir ve ön saftaki boşluğu doldurabilir.

Saf dolduktan sonra camiye gelen bir kişi, tek başına namaza durmamalı, yanma duracak bir kışı daha gelinceye kadar beklemeli, ikinci bir kişi gelince onunla beraber namaza başlamalıdır. Kimse gelmez, imam da kıyamın sonuna gelecek olursa, ön saftan bir kişiyi omzundan tutarak arkaya çekmeli, o kişi ile cemaate uymalı, safın arkasında bir kişi olmamalıdır denilmiştir. Ancak bu uygulamayı iyi bilenler bunu gerçekleştirebilirler. Kardeşlerimizin birçoğu bu uygulamayı bilemeyecekleri için, sonradan gelen tek kişi de olsa namaza durmalı ve namazını kılmalıdır. Zira safın arkasında bir kişi olarak namaz kılmak, namazın sıhhatine engel değildir.

Cemaat bir hanımla bir erkekten ibaret ise, erkek imamın sağma, hanım arkaya durur.

Cemaat sadece bir hanım ise (mesela evde karı koca olarak veya baba kız olarak cemaatle namaz kılınması halinde) hanım imamın sağma değil, arkasına durur. Cemaat kişinin eşi ve kızı olması halinde de, yani iki hanım olması

halinde de böyledir. Yani ikisi de arkaya dururlar.

Cemaat olan erkek, çocuk da olsa imamın sağma durur.

Cemaat bir erkek çocuk ve hanım olursa, erkek çocuk imamın sağma, hanım arkaya durur.

İmam namazı bitirince dilerse sağ tarafına isterse sol tarafına dönebilir. Kıbleyi sağ veya sol tarafına alır. Cemaate de dönebilir. Ancak arka saflarda kendisine karşı namaz kılan varsa yüz yüze gelmemelidir.

Farzdan sonra sünnet kılınacaksa sağa, sola, öne veya arkaya çekilerek namazını kılabilir. Kendini meşgul edecek bir şey yoksa dilerse evine giderek de kılabilir. Ancak cemaatin yanlış düşünmesine meydan vermemeli, böyle bir durum söz konusu ise sünnetleri de camide kılmalıdır.

Yalnız namaz kılanlar farz ve sünnetleri aynı yerde kılabilirlerse de imkân varsa ayrı ayn yerlerde kılmaları daha güzeldir. Zira ibadet edilen her yer kıyamet gününde ayrı ayn şahitlikte bulunacaktır.

Hanımlar kendi aralarında, hanım bir imamla cemaatle namaz kılmak isterlerse, hanım imam, diğer hanımların ortasında durur, öne çıkmaz. (Çok az öne çıkabileceğini söyleyenler de vardır.) Ancak hammlann kendi aralarında, hanım bir imamın arkasında cemaatle namaz kılmalarına mekruhtur denilmiştir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem hanımların cemaate çıkmalarına izm vermiştir. Ancak zamanın şartlarını göz önünde bulunduran bazı âlimlerimiz, hanımların camiye çıkmaları mekruhtur demişlerdir. Zira Aışe Annemiz, daha sağlığında, “Efendimiz bu günkü hali görseydi hanımları mescide çıkmaktan menederdı” diye buyurmuşlardır.

İkamet getirilirken cemaat hazır ve imam da mihrabın hemen yakınında ise “Hayye ale’l-felâh” denildiği vakit (diğer bir görüşe göre “hayye ale’s-salâh” denildiğinde) cemaat namaz için ayağa kalkmalıdır.

Eğer imam mihrabın yakınında değil de, arkadan geliyorsa, her saf, imam kendi yanlarından geçtikçe ayağa kalkmalıdır.

İmam caminin ön tarafından içeri giriyorsa, cemaat onu görünce ayağa kalkmalıdır. Bunun gibi Cuma namazında dâ minberden inince ayağa kalkmalıdır.

İmam namaza “kad kameti’s-salâh” denildiğinde başlayabilir. İmam Ebû Yûsuf ise kametin bitmesinden sonra imam namaza başlamalıdır demiştir. Her ikisi de uygundur.

Cemaatin haline göre davranmak herhalde en uygun davranış olur. Cemaat az ise safların tanzimi daha kolay olacağından “kad kameti’s-salâh” denildiğinde namaza durulabilir. Cemaatin çok olduğu zamanlarda namaza durmayı ikametin sonuna ertelemek cemaatin safları tanzimine fırsat vereceğinden daha uygun olur denilebilir. İmamın uygun olanı yapması daha güzeldir.

İkamet başladığında camiye giren kişi namaza durulmasını ayakta beklemez. Oturur ve diğer cemaatle birlikte ayağa kalkar.

İkamet getiren müezzin, ikamet getirirken yürümemeli, ayakta durduğu halde ikameti getirmeli, sonra safa katılmalı veya ikamete başlamadan namaz kılacağı yerde durarak ikamet getirmelidir.

İmam safları düzeltmeden namaza durmamalıdır.

Cemaat safların tanziminde acele etmeli, imamın ikazına ihtiyaç bırakmamalıdır.

İkametle tekbir arasında fuzuli şeyler konuşmamalıdır.

İmamla birlikte tekbir alarak iftitah tekbiri sevabını kaçırmamalıdır.

Cemaatin çokluğu sebebiyle imamın hemen yanından itibaren saf tutulmuşsa, imamın ökçesi cemaatin ökçesinden önde olmalıdır. Tek cemaatle namaz kılındığında da aynı konuya dikkat etmelidir.

Cemaatin arasında kadınlar olmamalıdır.

İmamla cemaat arsında yol veya nehir olmamalıdır.

Sahrada, açıklıkta namaz kılmıyorsa saflar arasında iki saf sığacak kadar bir boşluk bırakılmamalıdır.

Cami içinde saflar arasındaki boşluklar namazın sıhhatine engel değilse de araları doldurmak daha güzeldir. Ancak müezzinlerin bir sebebe bağlı olarak arkada kalması sakıncalı değildir.

İmamla cemaat arasında, imamın tekbirlerini cemaatın duymasına engel olacak yüksek bir duvar olmamalıdır. İmama uymaya, onun hareketlerini, tekbirlerim takibe engel olmayan duvarın dışında namaza uymanın sakıncası yoktur. Bitişik mekânlar farklı olsa bile imam takip edilebıliyorsa imama uyulabilır. Caminin alt katında veya yukarı mahfilde kılınan namaz gibi.

Bazı camilerimizde cuma namazı kılınırken cemaat yollara taşmaktadır. Bu gibi durumlarda cemaat camiye bitişik olarak ne kadar uzarsa uzasın sakıncalı değildir. Ancak araya yol girer de bir kısım cemaat karşı kaldırımda namaz kılacak olursa veya namaz kıldığı yerde imamın önüne geçecek olursa namazları olmaz.

Namazların sünnetleri kılınırken cemaatten bir kişinin sırtına doğru namaz kılmanın sakıncası yoktur. Sahabe açıklıkta namaz kılacakları zaman arkadaşlarını önlerine oturtur, onların sırtına doğru namaz kılarlardı. Ancak namaz kılana karşı yüzü dönerek oturmak doğru değildir, mekruhtur.

Arkasında namaz kılınan kişi, mahrem de olsa bir hanım olmamalıdır.

İmam tamamen mihrabın içinde olmamalıdır. Ancak cemaatin çokluğundan dolayı bunda zaruret varsa sakıncalı değildir.

İmam tek başına cemaatten çok yüksekte veya çok aşağıda bir yerde olmamalıdır. Bunun ölçüsü bir zira' (65-70cm.) veya orta boylu insan boyudur

denilmiştir.

Erkeklerle hanımlar aynı mekânda namaz kılıyorlarsa, imam selâm verdikten sonra erkekler biraz oyalanmak, hanımların önce dağılmasına fırsat vermelidirler. Hanımlar kendilerine ayrılan yerde namaz kılıyorlar da giriş kapıları ayrı ise bu zaruri değildir.

Namaz esnasında özürsüz olarak göğsü kıbleden çevirmek namazın bozulmasına sebep olur. Yüzü başka tarafa çevirmek namazı bozmazsa da tahrimen mekruhtur.

Camide namaz kılmakta olan kişi, gözleri görmediği için kıbleye karşı durmamışsa onu o haliyle bırakmamalı omuzlarından tutarak kıbleye karşı çevirmelidir.

Namazda sebepsiz yere, peş peşe olmamak üzere, birkaç adım yürümek mekruhtur. Ön safta açılma olursa bir veya iki adımla saf tamamlanabilir. Ancak sebepsiz yere peş peşe üç adım yürümek namazı bozar.

Namaz kılman yerde, karşıda ve yanlarda resim ve heykel olmamalıdır. Arkada bulunması da mekruh ise de karşı ve yan taraflardaki kadar değildir. Şu halde sakmılmalıdır.

Görevli imam ve müezzini olan bir cami veya mescıdde namaz kılındıktan sonra tekrar cemaat halinde ezan ve ikametle namaz kılınması mekruhtur. Büyük cemaatın bölünüp parçalanmasına sebep olur. Sonradan cemaatle namaz kılacak olanlar, imamın mihrabından başka bir kenarda, ezan ve ikametsiz olarak namaz kılmalıdırlar.

Cenaze namazında imam, cenazenin göğsü hizasında durur. Cemaat de en az üç saf tutmalıdır.

Cenaze namazında safların en üstünü en arka saftır. Safların ve cemaatin çok olması vefat eden kişinin daha çok bağışlanmasına vesile olur.

Özürsüz olarak cenaze namazını caminin içinde kılmak mekruhtur. Cenaze ve cemaatin bir kısmı dışarıda ise, onlara bitişik olmak şartı ile bir kısmının içende kılması mekruh olmaz.

Cenaze namazında da hanımlar erkeklerin arkasında saf tutmalıdır. Bununla birlikte erkeklerle aynı safta olsalar namazları bozulmaz. Zira cenaze namazı mutlak bir namaz değil, vefat eden kişi için duadır.

NAMAZ ÂDABINA DAİR

Namaza başlarken kalben niyet etmek yeterli ise de, dikkatimizi toplayarak daha huzurlu bir namaz kılabilmemiz için lisanen de niyet etmeliyiz.

Namazda gönlümüze gelen vesveseleri atmaya çalışmalı, bazı şeyleri özellikle düşünmekten sakınmalıyız. Elde olmadan akla gelen vesveseler fazla zararlı değilse de özellikle bazı şeyleri kendi irademizle düşünmemiz namazın

sevabının noksanlaşmasma sebep olur. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem kişinin kıldığı namazda ne kadar aklı başında ise o kadar sevabının olacağını işaretle **"Bir kişi namazını bitirir ve ayrılır ancak, kimine onda biri, kimine dokuzda biri, kimine sekizde biri, kimine yedide biri, kimine altıda biri, kimine beşte biri, kimine dörtte biri, kimine üçte biri, kimine de yarısı yazılır"** buyurmuşlardır.

Namazda kıyamda iken secde ettiğimiz yere, rükûda ayaklarımızın önüne, secdede burnumuzun yanlarına, otururken hemen önümüze bakmalıyız.

Erkeklerin başı açık namaz kılmaları mekruhtur. Takke kullanmalıyız. Sarık sarılması daha güzeldir.

Namazda okuduğumuz şeyleri kendi kulağımızla duymalıyız. Ancak sesli okuyup yanımızdakilerin aklını da karıştırmamalıyız. Kulağımızla duymadığımız okuma, kalben okuma namazın kıraet farzını yerine getirmez.

Namazda daima kolayımıza giden yerlerden okumalıyız.

Sağımıza selâm verirken, sağımızdaki melekleri ve sağ tarafımızdaki kardeşlerimizi, solumuza selâm verirken solumuzdaki melekleri ve sol tarafımızdaki kardeşlerimizi niyete almalıyız. İmam hangi tarafımızda ise o tarafa selâm verirken imamımızı da niyete almalıyız.

Bütün davranışlarımızda imamdan arkaya kalmalı, bilhassa tekbir ve selâmda mutlaka geri kalmalıyız. İmamdan önce tekbir alanın, imamdan önce selâm verenin namazı geçerli değildir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem ezanla kamet arasındaki duanın makbul olduğunu ifade etmişlerdir.

Revatib sünnetleri yani namazların evvelinde ve sonrasındaki sünnetleri mutlaka kılmalıyız. Onlar hem farza hazırlık, hem de noksanları tamamlayıcıdır. Bu sünnetler bizler Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in hatıralarıdır. Sünnete ittiba O'nun şefaatine nail olmamıza vesile olacağı gibi, zaruret olmadan devamlı terk edilmesi halinde de şefaatten mahrumiyet korkusu vardır.

Namazların evvelinde ve sonrasında kılman sünnet namazlar ile teheccüd, işrak, duhâ ve evvâbin namazı gibi farzların ve vaciplerin dışındaki bütün namazlara nafile namazlar adı verilir.

Öğle namazının ilk sünnetinde birinci veya ikinci rekâtta isek, ilk tahiyyattan sonra selâm verir, farzı kıldıktan sonra yeniden dört rekât daha kılarız.

Öğle namazının ilk sünnetinin üçüncü veya dördüncü rekâtında isek, namazımızı hemen tamamlar ve imama uyarız.

İkindi ve yatsı namazının ilk sünnetinde birinci veya ikinci rekâtında isek, ilk tahiyyattan sonra selâm veririz. İkindi namazının sünnetini farzdan sonra kılmayız. Ancak yatsı namazının ilk sünneti her ne kadar gayri müekked bir sünnet ise de farzdan sonra kılmabilir. Zira bu vakit nafileler için geniş bir

vakittir.

Sabah namazında camiye geldiğimiz zaman kamet getiriliyorsa çabukça sünneti kılar sonra imama uyarız. İmam namaza başlamışsa, şayet sünneti kıldığımız takdirde cemaate yetişebileceğimizi tahmin ediyorsak, hemen sünneti kılar sonra imama uyarız. Sünneti kıldığımız zaman imama yetişemeyeceksek sünneti terk eder, imama uyarız. Bu sünneti farzdan sonra kılmayız.

İmam Fatiha Sûresini okumaya başladıktan sonra sübhaneke okunmaz.

İmama uyanlar sübhanekeden sonra eûzü besmele çekmezler.

İntikal tekbirlerini ve "semi'allâhü limen hamideh" demeyi gerekli hareketle beraber yapmalı sonraya bırakmamalıyız. Yani rükûya eğilirken tekbir getirmeli, rükûya tam eğildiğimizde tekbir almamız bitmiş olmalı. Rükûdan kalkarken "semi'allâhü limen hamideh" demeli, kalkınca bitmiş olmalı. Secdeye varmadan tekbiri almalı secdeye varınca tekbir tamamlanmış olmalı. Diğer hareketlerimizde de buna dikkat etmelidir.

Tahıyyatta kelıme-i şehadet getirirken sağ elin başparmağı ile işarette bulunanlar çok dikkatli olarak bu işi yapmalıdırlar. "Eşhedü ellâ ilahe" derken parmak kaldırılmalı, diğer parmaklar toplanarak sanki yumruk yapılmalı, "illallah" demeden mutlaka indirilmeli, el diz üstündeki normal haline dönmelidir. Bu dikkati gösteremeyecekler bunu yapmayı terk etmelidirler.

Vitir namazında üçüncü rekâtta kunut tekbirini alırken elleri salmadan tekbir almalıdır. El bağlı olduğu yerden kulağa götürülmeli, tekbirle tekrar bağlanmalıdır. Eli aşağıya saldıktan sonra tekbir için kulağa götürmek bid'attır.

Dua ederken elleri semaya doğru bir müddet açık tutmadan sadece yüze sürmek bid'attir. Eller omuz hizasında biraz semaya doğru açık kalmalı sonra yüze sürülmelidir.

Secdede veya diğer zamanlarda ayaklar yerden kesilmemelıdir.

Rükûdan sonra secdeye giderken pantolon çekilmemelidir. Pantolonun ütüsü bozulmasın diye bu işi yapmak çok sakıncalıdır.

Erkeklerin kısa kollu gömlekle namaz kılmalarında sakınca yoktur. Ancak uzun kollu gömlek giyenler, gömleklerinin kollarını toplamış, manşetlerini kıvırmış veya sıvamışlarsa, onları açmalı, tabii hali ile namazlarını kılmalıdırlar. Uzun kollu gömleğin sıvanmış/kıvrılmış kolu ile namaz kılmak mekruhtur.

Sabah ve ikindi namazlarından sonra imam selâm verince cemaatin yerlerinden kalkarak cami içinde dağılmaları uygun bir davranıştır.

Sabah namazının sünnetim evde kılanlar camiye giderlerken yolda fuzûli şeyler konuşmamalıdırlar.

Sünnetleri evde kılmak uygundur. Ancak aralarda, gelirken giderken namazın huzuruna ters şeyler konuşulmamak, göze sahip olmalıdır.

Vitir namazını geceye, teheccüd sonrasına bırakmak daha faziletlidir.

Abdestimiz sıkışmış halde namaz kılmamız mekruhtur.

Namazda esneme gelirse mümkün olduğu kadar esnememeğe çalışmalıyız. Yutmaya muvaffak olamazsak sağ elimizin içi veya dışı ile ya da sol elimizin dışı ile ağzımızı kapatmalıyız.

İmam olan kardeşlerimiz selâm verirlerken sağa selâmı uzatmamalıdırlar. Bilhassa "es-selâmü" kelimesinde "lâm" harfi uzatılmamalıdır. İmamdan önce bu lâfzı söyleyerek namazını imamdan önce bitirenlerin namazları olmaz.

Rükû ve secdelerimizde tesbihleri zamanımız müsaitse üçten fazla beş, yedi ve daha fazla söyleyebiliriz. Yalnız tek sayı olmalıdır.

Dar pantolonlarla kılman namazlar, rükû ve secdede uzuvlar belli olacağı için mekruh olurlar. Bu mekruhluktan kurtulmak için ya bol pantolon giymeli ya da üzerine cübbe veya benzeri bir şey giymelidir.

Pijama ile namaz kılmamalıyız. Temiz bile olsa, başkalarının yanma çıkamadığımız bir kıyafetle Rabbımızm huzuruna çıkmamamız uygun olur.

Yaşı uygun hale gelmiş, camı veya mescidde cemaatin huzurunu bozmayacak çocuklarımızı cemaate götürerek onları cemaate devama alıştırmalıyız. Çocuklarımızdan gelen ufak tefek rahatsızlıklara da büyüklerimiz sabretmelidirler. Küçüklüğünde basit sebeplerden azarlanıp sonra namazı bırakan birçok insanımız vardır.

Namazlarımızdan sonra yaptığımız dualarda hem kendimiz dua etmeli hem de imamın duasına âmin demeliyiz. İmam olanlar daima cemaat için de dua etmeli, çoğul lâfızlar kullanmalıdır.

Namazda sağımızla solumuzla oynamamalıyız. Namazda orası burası ile oynayan biri hakkında Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem "kalbinde haşyet-huzur olsaydı organlarında da olurdu diye" buyurmuşlardı.

Namaza durmadan önce ağzımızdaki yemek kırıntılarını temizlemeliyiz. Namazın içinde bu kırıntılarla meşgul olmamızın melekleri rahatsız ettiğim Peygamber Efendimiz haber vermişlerdir.

Abdest alırken veya namazdan önce misvak kullanmak Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in sünnetidir. Efendimiz misvak kullanmaya çok önem vermişler ve ısrarla tavsiye etmişlerdir. Bu sünnete mutlaka uymalıyız. Ayrıca misvak kullanıldıktan sonra kılman namazın ecrinin daha çok olduğunu da bilmeliyiz.

Namazdan sonra safaların arka tarafında okunan Kur'an-ı Kerim'i, okuyana dönerek dinlemeliyiz. Bu saygının gereğidir. Saflarda sıkıntı varsa dönülmeyebilir. Ben kıbleye yönelmiş halde dinleyeceğim diyen olursa bu görüşe de saygı duyulur. Ancak büyüklerimiz geriye dönülmesini tavsiye etmişlerdir. Mihrabiye dediğimiz bu aşırları imamların okuması veya müezzinlerimizin mihraba geçerek okumaları çok daha uygun bir davranıştır.

Bağ ve bahçede çalışırken temiz ayakkabılarla namaz kılınabilir.

Kış mevsiminde mest giyiyorsak, onlarla tuvalete girdiğimizde idrar sıçratmamak için dikkat etmeliyiz. Sıçrantı olduğundan şüphe edersek temizlemeliyiz.

Tabanı kaim kösele olan mestlerden giyenler secdede mestin tabanının yere değmesi için ayağın uç tarafını mümkün olduğu kadar kıvırmalıdırlar. Zira secdede ayak parmaklarının alt kısımlarının yere değmesi gereklidir. Mestsiz namaz kılanlar da secdede ayak parmaklarının uçlarım secdeye doğru kıvırarak ayaklarının altlarının yere değmesini temin etmelidirler. Ayaklarının uç kısımlarını yere koyarak ayaklarını dik tutanlar bu şarta uymamış olurlar. Bazı görüşlere göre bu durum çok sakıncalıdır.

Çorapları kirli olanların çoraplarını çıkararak çıplak ayakla namaz kılmaları sakıncalı değildir. Ancak örfümüzde çıplak ayaklı olmak hoş karşılanmadığı için cami veya mescide gelirken çoraplı olarak gelmek daha güzel olur kanaatindeyiz.

Sandalyede namaz kumanın hükmü: Son zamanlarda camilerimizde bellerinden veya dizlerinden rahatsız olan kardeşlerimiz sandalyede namaz kıldıkları için bu soru sıkça sorulmaktadır. Sağlığı yerinde olanların ayakta namaz kılmalarının gerektiği hepimizin bildiği bir durumdur. Bilhassa namazların farzlarını, sağlığı yerinde olanlar asla oturarak kılamazlar. Nafile namazlar oturarak kılmabilirse de ayakta kılman namazdan alman sevabın yarısı alınır. Ancak bellerinde veya dizlerinde rahatsızlıkları olan kardeşlerimiz ayakta veya yere oturarak namazlarını kılamıyorlarsa sandalyede namazlarını kılabilirler. Rükû ve secdeleri ima ile yaparlar. Bir rahleye, masaya veya yastığa secde etmeleri asla doğru olmaz. Biraz eğilerek rükû, ondan biraz daha fazla eğilerek secde yaparlar. Elleri dizlerinin üzerinde durur.

En doğrusunu Allah bilir.

SÜTRE EDİNME

Namaz kılan kişinin önünden gelip geçenlere siper olması için secde ettiği yerin hemen dışına koyduğu engele sütre denilir. Açıklıkta namaz kılanların sütre edinmeleri sünnettir.

Sütre 65 cm. veya daha uzun bir çubuk, bir baston olabileceği gibi herhangi bir eşya veya tabii bir engel de olabilir.

Önünden başkalarının geçme ihtimali bulunan yerlerde namaz kılanlar bir ağaç gerisinde veya bir sütun arkasında namaz kılmalıdırlar. Bir sandalye veya herhangi bir eşya da sütre yerine geçer.

Toprağın sertliği sebebiyle sütreyi dikemeyenler baston, kamçı veya benzeri bir şeyi secde mahallinin önüne, enine doğru yere koyarlar.

Sütre yapacak bir şey bulamayanlar önlerine yere dik veya kavisli bir çizgi çizerler.

Serilmiş bir seccade varsa, ayrıca sütre şart değildir. Zira seccade başkalarının namaz kılanın hemen önünden geçmesine engeldir.

Dikilecek bir şey bulunamazsa ayakkabı, elbise, kitap ve benzeri şeyler de sütre yerine geçer.

İmamın önündeki sütre cemaatin de sütresi sayılır.

Öne dikilen sütreyi tam iki kaşın ortasına değil de sağ veya sol kaşın hizasına almalıdır. Sağ kaş hizasına almak daha güzeldir. Bu puta tapanlara benzememek içindir.

Namaz kılan, önünden geçen dalgın bir kişiyi eliyle engelleyebilir.

Veya "sübhanallah" diyerek ikaz edebilir.

Erkekler kıraetlerini yükselterek de ikaz edebilirler.

Kadınlar sağ ellerini sol ellerinin üzerine vurarak geçeni ikaz ederler.

Sütreye yakın durmak sünnettir.

Namaz kılanın önünden geçilmekle namazı bozulmaz. Ancak bilerek geçen mükellef bir kişi günahkâr olur. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem **"Namaz kılan kişinin önünden geçen kişi, bunun mesuliyetini bilse, ki, orada kırk gün (kırk ay veya kırk yıl) bekleyip geçmemesi, kendisi için daha hayırlıdır"**buyurmuşlardır. Diğer bir rivayette "yüz yıl beklemesi onun için daha hayırlıdır" buyrulmuştur. Zira namaz kılan Rabbinm huzurundadır. Çok mühim bir ibadeti ifa etmektedir. Onun önünden kasıtla geçmek hem o şahsa hem de ibadete saygısızlıktır.

Sütre gerisinde namaz kıldığı halde, bir kişi namaz kılanın önünden geçmek isterse, Peygamber Efendimiz namaz kılanın ona mutlaka engel olmasını istemişler "onu göğsünden iterek engellesin" buyurmuşlardır.

Mescid-i Haram ve Mescıd-i Nebevi'de cemaatın çokluğu ve izdiham sebebiyle bu konuya uymak çok zor olmaktadır. Hiç olmazsa secde mahallinin dışından geçmelidir. Ayrıca Kâbe-i Muazzama'yi tavaf edenler de namaz kılanlar gibi olduğu için, Makam-ı İbrahim'de ve tavaf mahallinin kenarında namaz kılanların sütre edinmelerine gerek yoktur. Bu kişilerin önlerinden geçenlere engel olmaları da gerekmez denilmiştir.

Camilerimizde namazların sünnetlerini kılan veya cemaate yetişemediği için namazım sonradan kılan kardeşlerimiz, başkalarını sıkıntıya sokmamak, başkalarının vebale girmesine sebep olmamak için cemaatin geçeceği yerlerde değil de münasip yerlerde namazlarını kılmalıdırlar. Mümkün olduğu kadar caminin ön tarafına doğru ilerleyerek arkadan gelenlere yer bırakmalıdırlar. Sonradan gelenlerde namaz kılanlara saygı duyup önlerinden geçmemelidirler.

SAF ARALARINDA KADINLARIN BULUNMASI

MUHÂZÂTÜ'N-NİSA

Cemaatle namaz kılarken aynı imama uymuş cemaatin arasında, aynı hizada namaz kılan kadınların bulunması Hanefî mezhebine göre sakıncalıdır.

İlmihal kitaplarımızda (Kadınların Muhâzâtı) veya (Muhâzâtü'n-Nisa) bölümlerinde anlatılan bu konuyu çok kısa ele alacağız.

Erkeklerle kadınlar aynı imama uymuş ve aynı farz namazı kılıyorlarsa, erkeklerin arasındaki kadınlar, erkeklerin namazlarının ifsadına sebep olurlar.

Eğer kadınlar erkeklerin arasında saf halinde iseler, kadınların safının arkasında kalan bütün erkeklerin, safların sonuna kadar namazı bozulur.

Erkeklerin safının arasında üç kadın bulunursa, bu kadınların sağındaki bir erkeğin, solundaki bir erkeğin namazı ile arkalarındaki saflarda, o kadınların arkasına gelen üçer erkeğin namazları bozulur.

Erkeklerin saflarının arasında iki kadın bulunursa, bu iki kadının sağındaki erkeğin, solundaki erkeğin namazı ile yalnız arkalarındaki safta bulunan iki erkeğin namazı bozulur. Daha arka saftaki erkeklerin namazlarına bir şey olmaz.

Erkeklerin saflarının arasında bir kadın bulunursa, o kadının sağındaki, solundaki erkeğin namazı ile arkasındaki bir erkeğin namazı bozulur. Diğerlerinin namazlarına bir şey olmaz.

Aradaki kadın erkeğin annesi, kızı veya eşi de olsa fark etmez. Namaz bozulur.

Arada duvar veya sütun varsa namaz bozulmaz.

Kadınlar alt katta veya üst katta olurlarsa, aynı hizada olmakla namaz bozulmaz.

Kadınların sağ veya sollarında açıklık bulunursa, arada boşluk olursa sağ ve sollarındaki erkeklerin namazı bozulmaz.

Cemaatle değil de sünnet veya nafile kılarken bu beraberlikten dolayı erkeklerin namazı bozulmaz. Ancak kadınlar yabancı ise, sürtünme varsa mutlak sakıncalıdır.

Kadınlar imama uymuyorlar da cemaatin arasında oturuyorlarsa, erkeklerin namazı bozulmaz.

Cenaze namazında bu beraberlik, erkeklerin namazının bozulmasına sebep olmaz. Yani cenaze namazında erkeklerin saflarının arasında hanımlar olsa, erkeklerin namazını bozmaz. Ancak cenaze namazında da hanımların arkaya durmaları veya ayrı durmaları daha güzeldir. Hanımların safların aralarında bulunmaları farz, Cuma ve teravih gibi rükû ve secdesi olan namazlarda mahzurludur.

Beş altı yaşındaki ve daha küçük kız çocuklarının saf aralarında bulunmaları

sakıncalı değildir.

Bilhassa Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'de karşımıza çıkan bu durumda hanım kardeşlerimiz çok dikkatli olmalı, kendilerine ayrılan yerlerde namazlarını kılmalıdırlar. Aksi halde büyük bir vebal yüklenmiş, ciddi bir günaha sebep olmuş olurlar.

BİRİNCİ SAFIN FAZİLETİ

Cemaatle kılman namazlarda birinci safın fazileti pek büyüktür.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem **"İnsanlar ezan okumanın ve birinci safta namaz kılmanın sevabının ne kadar çok olduğunu bilseler, aralarında kurra çekmekten başka çare bulamasalar, buna ancak kurra ile karar verirlerdi"** buyurmuşlardır. Ayrıca erkeklerin saflarının en üstününün birinci saf, hanımların saflarının en üstününün de en son saf olduğunu ifade etmişlerdir.

Peygamber Efendimiz Sallâllahü Aleyhi ve Selem, Allâhü Teâlâ ve meleklerinin birinci safta namaz kılanlara salât ettiğini söylemişler, kendileri de birinci saftakilere istiğfarda bulunmuşlardır.

Bu camiye erken gelmeye, safları düzgünce tanzime, namaza rağbete teşvik gibi birçok hikmetler taşır.

Namaz esnasında semadan inen ilâhi rahmet önce imamın üzerine, sonra hemen arkasındaki kişin üzerine sonra onun sağmdakilerin üzerine, sonra solundakilerin üzerine iner. Daha sonra da diğer saflara intikal eder. Bu rahmetten, Allah ve meleklerin salâtmdan, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in duasından nasip alabilmek için namaza erken gidip ön safta yer almaya çalışmalıdır.

CEMAATLE NAMAZIN FAZİLETİ

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem namazı cemaatle kılmaya, camiye devama çok büyük önem vermişlerdir. Bir hadis-i- şerifte cemaatle kılman namazın evde veya dükkânda yalnız kılman namazdan yirmi beş kat daha faziletli olduğu ifade edilmiştir. Diğer bir sahih rivayette de cemaatle namazın yirmi yedi derece üstün olduğu söylenmiştir.

Cemiyet dini olan İslâm günde beş defa Müslümanları Allah'ın evinde toplayarak onların birbirlerinden haberdar olmalarını, birbirlerinin dertleri ile dertlenmelerini, Cenâb-ı Hak'ka topluca ibadet ve iltica etmelerini, bir ve beraber olarak her türlü hadisede daha güçlü olmalarını, düşmanlarına karşı daha kuvvetli görünmelerini temin etmiştir.

Cemaat halinde olan insanlar şeytana karşı da daha güçlü olurlar, nefse de daha az fırsat verirler, dolayısıyla daha az günah işlerler. Çünkü inananlarda Allah'tan

korkma duygusu ile birlikte insanlardan utanma hissi de vardır. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem şeytanın helake sürüklemek istediği insanı cemaatten koparark yalnız bıraktığına sonra da onu günahlara düşürerek mahvettiğine işaret etmişlerdir.

Alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz, cemaate devam etmeyenlerin evlerini yakmak istediklerini söylemektedirler.

Camiye cemaate meşru bir özürlerinden dolayı devam edemeyenler, evlerinde iki kişi oldular mı cemaatle namaz kılarak cemâatle namaz kılma sevabı elde edebilirler.

Cemaate devam edenlerin, gönlü cami ve mescidlerde takılı olanların yani beş vakti cemaatle eda edenlerin, kıyamet gününde arşın gölgesinde olacakları müjde edilmiştir.

Yeryüzünün en değerli yerleri mescıdler ve camilerdir. Bu mübarek mekânlar Allâhü Teâlâ'ya en sevgili yerlerdir.

Camiye giderken her sağ adımla manevi derece bir derece artırılır, her sol adımla bir günah silinir. Evine dönünceye kadar bu ecir kendine verilir. Her adım için on sevabın olduğuna dair rivayet de vardır.

Cemaate devam edenlerden ecri en çok olanlar evi camiye en uzak olanlardır.

Camiye giderken atılan her adıma sadaka ecri vardır.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuşlardır: "Karanlıkta mescidlere devam edenleri kıyamet gününün tam nuruyla müjdeleyiniz".

Cemaatle namaz için evinden çıkan mümin, tekrar dönünceye kadar Allah'ın koruması altındadır.

Salih insanlar ecirlerinin çok olması için camiye giderlerken küçük adım atarlardı. Eve dönerken değişik bir yoldan dönerlerdi ki, o yol da camiye gidip geldiklerine şahitlik etsin.

CUMA NAMAZINA HAZIRLIK

İnananların bayram günleri olması sebebiyle Cuma namazına Perşembe gününden hazırlanmalıdır. Tırnaklar kesilmeli gerekli şekilde tıraş olunmalıdır. Perşembe akşamından Cuma gecesinin başladığını unutmamak gerekir. Yatsı namazını bilhassa camide cemaatle kıldıktan sonra fuzulî şeylerle meşgul olmadan abdestli bir şekilde erkence yatılmalıdır. Cuma geceleri çok kıymetli gecelerdir. Mutlaka teheccüde kalkılmalı, gece değerlendirilmeli ve sabah namazı camide cemaatle kılınmalıdır.

Mümkünse işrak namazı beklenilmeli ve kılınmalı, kuşluk namazı da vaktinde eda edilmelidir.

Ayrıca Pazartesi ve Perşembe oruçlarına devam ederek Perşembe günleri oruçlu olmaya çalışılmalıdır.

Cuma namazının çok büyük önemi vardır. Bu sebeple mümkün olduğu kadar erkence namaz için camiye gitmelidir.

Kimi kardeşlerimiz Cuma namazı için camiye gelmekte ancak hemen camiye girmek yerine caminin bahçesinde oturmaktadırlar. Bu büyük bir mahrumiyettir. Bir an evvel camiye girmeli, ibadetle meşgul olmalıdır. Camide sadece oturmak bile ibadettir.

CUMA NAMAZINA HAZIRLIKTA ŞU HUSUSLARA DİKKAT ETMELİDİR:

* Cuma namazı için özellikle gusül abdesti alarak erkence camiye çıkmalıyız.

* En güzel elbiselerimizi giymeli, çamaşırlarımızın temiz olmasına dikkat etmeliyiz.

* Evimizde bulunan en güzel kokuyu sürünmeliyiz.

* Mümkünse namaza yürüyerek gitmeliyiz. Bunda daha büyük ecir vardır.

* Yolda giderken gereksiz şeylerle meşgul olmamalı, fuzûli şeyler konuşmamalı, bakışlarımıza sahip olmalı, gözümüzü haramdan korumalıyız.

* Evden çıkınca imkân bulabilirsek sadaka vermeliyiz.

* Dışarıda oyalanmadan hemen camiye girmeli, daha önce gelenler olmuşsa onların omuzlarından atlayarak geçmemeliyiz.

* Mümkün olduğu kadar ilerleyip en ön saflarda yerimizi almalıyız.

* Yerimize oturmadan tahiyyetü'l-mescid kılmalı, ardından dua etmeliyiz.

* Varsa va'zı dikkatlice dinlemeliyiz.

* Va'z yoksa Kehf Sûresini okumalı, ardından zaman kalırsa dua ve zikirle namaz vaktini beklemeliyiz.

* Okunan ezanı dikkatlice dinlemeli, müezzine icabet etmeli sonunda ezan duasını okumalıyız.

* Cuma namazının ilk sünnetini kılmalıyız.

* İmamın okuduğu hutbeyi büyük bir dikkatle dinlemeli, bu arada asla konuşmamalı, kimse ile meşgul olmamalı hatta konuşana sus bile dememeliyiz.

* Hutbe esnasında elbisemizle, seccademizle veya başka bir şeyle meşgul olmamalıyız.

* Hutbe ile farz namaz arasında da konuşmamalıyız.

* Namaza niyet ederken imama uyduğumuzu söy¬lemeliyiz. Ayrıca, diğer namazlarda gerekmediği halde "Cuma namazının iki rekât farzına" diye rekât adedini de niyette söylemeliyiz.

* Farzdan sonra duayı ihmal etmemeliyiz.

* Son sünnet, zuhr-i âhır, vakit sünnetinden oluşan diğer namazlarımızı da kılıp, tesbihimizi de çekip camiden öyle çıkmalıyız.

* Uzun uzun dua etmeyi ganimet bilmeliyiz.

* Camiye erken gelmek ne kadar faziletse, geç çıkmak da o kadar fazilettir.

* Cumanın ilk sünneti kılınırken imam hutbeye başlarsa vaciplere dikkat ederek çabukça namazı tamamlamalıdır.

* Cuma namazına sonradan yetişen kişi, cemaatin yolu üzerinde bir yerde namaz kılıyorsa, imamın selâm vermesini beklemeden, tahıyyatı okuduktan sonra kalkıp kaçırdığı rekâtı tamamlayabilir.

* Namazdan sonra camı içinde veya dışında cemaatin musafaha etmeleri kimi hocalarımız tarafından bidat olarak değerlendirilmektedir. Dostluk ve kardeşlik bağlarının günden güne zayıfladığı, insanların birbirinden uzaklaştığı günümüzde bu musafahalaşmayı iyi niyetle yapanlar inşaALLAH mesul olmazlar diye
düşünüyorum. Yine de en doğrusunu Allah bilir.

TESBİH ÇEKME ÂDABI

Namaz kıldıktan sonra çekilen tesbih Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in ashabına tavsiyesidır. Fakır olan bazı müminler Efendimize gelerek kendilerinin maddi imkânları olmadığı için zengin kardeşleri gibi hayır ve hasenatta bulunamadıklarını söylerler. Peygamber Efendimiz de onlara her namazdan sonra otuz üç defa sübhanallah, otuz üç defa elhamdülillah, otuz üç defa Allahü ekber demeleri halinde zengin kardeşlerinin tasaddukla elde ettikleri sevabı aynen elde edeceklerini müjde eder. İşte o günden beri bu ecri arzu eden Müslümanlar bu tesbihlere namazlarından sonra devam etmektedirler.

Bu tesbihlerin sayıları Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem tarafından tespit edildiği için sayıya dikkat etmelidir.

Bu tesbihleri elin parmaklarıyla çekmek en faziletli olanıdır. Zira Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem parmakları ile çekerlerdi.

Bu zikirlerin tesbihle çekilmesinde de hiçbir sakınca yoktur deriz. Zira Hz. Aişe annemizin bir ipe düğümler atarak onu tesbih gibi kullandığına, bazı ashabın çakıl taşlarını sayarak çektikleri zikirlerin adedini tespit ettiklerine dair rivayetler vardır. Kimilerinin kullandığımız tesbihlere bid'attir demelerine itibar etmememiz gerekir. Bilhassa artan sayılarda, mesela bir kardeşimizin bin defa tevhit çekmek istemesi halinde bunu parmaklarla sayması çok zor olacaktır. Şu halde tesbih kullanmak yerine göre büyük kolaylıktır.

Camilerde ve evlerimizde tesbihleri ayakaltma koymamak gerekir. Zira o, Allah'ı zikretmemize vesile olmaktadır. Saygı duymalı, tesbihlerimizi ayak basılmayacak yerlere koymalıyız. Bilerek asla üzerine basmamalıyız. Üzerine basılması muhtemel yerlerden tesbihleri kaldırmalıyız.

Bazı kardeşlerimiz camide kardeşlerine tesbihi atarak vermektedirler. Veya tesbihi çektikten sonra kenara atmaktadırlar. Bu durum da saygıda noksanlıktır.

Tesbihi elden ele vermeli, işi bitince edeplice yerme koymalıdır.

Cemaatin geçecekleri yerlere, saf ortalarına koymamalıdır ki, kimse görmeden onun üzerine basmasın.

Tesbihe başlarken okuduğumuz Ayetü'l-Kürsî'yi tesbihimize değil de kendi vücudumuza üflemeliyiz. Hatta okuduklarımızı avucumuza üflemeli, vücudumuzu avucumuzla meshetmeliyiz. Sünnete uygun olanı budur.

Zamanımız müsait ise, tesbihleri çekmeden bir Fatiha Sûresi, bir Ayetti'1-Kürsî, on Ihlâs Sûresi, bir Felâk Sûresi bir de Nâs Sûresi okumalıyız.

Cebimizde taşıdığımız tesbihimize de saygı duymalı, onu elimizde oyuncak etmemeli, sağ cebimizde taşımalıyız.

Tesbih çekerken sağ elle çekmeli, tesbihimizi bacaklarımızın arasında değil de kaldırarak veya hiç olmazsa dizimizin önünde tutarak çekmeliyiz.

Tesbihi boyuna takarak taşımak sakıncalı değilse de, hoş karşılanmamıştır.

Tesbih taşımak şart değilse de, yerine göre bizim İslâmî kimliğimizin işaretidir.

CAMİDE KAZA NAMAZI KILMAK

Namaz geçirmek çok büyük bir günah, çok ağır bir vebaldir. Bir müminin meşru bir mazereti olmadan, bilerek namaz geçirmesi asla düşünülemez. Ancak her ne olursa olsun geçirilen namazlar kaza edilmelidir. Bilhassa son zamanlarda yaygınlaştırılmaya çalışılan, bilerek geçirilen namazlar kaza edilmez görüşüne asla itibar etmemeli, geçirdiğimiz namazlar varsa, Rabbimiz kabul buyurur ümidiyle ve duasıyla hepsini mutlaka kaza etmeliyiz.

Ancak, namaz geçirmek büyük bir günah, çirkin bir ayıp olduğu için, vaktiyle namaz geçirdiğim herkese ilân edercesine camide, mescidde veya toplum içerisinde namaz kaza etmek mekruh sayılmıştır. Bu bir ayıptır ve bu ayıbı gizlice telâfi etmelidir denilmiştir.

Şu halde mümkünse geçirdiğimiz namazlarımızı evlerimizde kaza etmeliyiz.

Her namazdan sonra bir kaza kılmayı âdet edinen kardeşlerimizin, camide kaza kılacaklarsa, hiç olmazsa caminin tenha bir yerine, kimsenin görmeyeceği bir köşesine çekilmeleri tavsiye olunur.

Yahut başkalarının diğer namazları kıldıkları zamanlarda, belli etmeden kaza kılmalıdırlar. Bu konuda âlimlerimiz o kadar hassas davranmışlardır ki, cemaat içerisinde kaza kılanlar, kıldıkları namazın kaza namazı olduğu bilinmemesi için, vitir kaza ederlerken üçüncü rekâttaki kunut tekbirini almamaları (ihtiyaten sonunda sehiv secdesi yapmaları gerekir) tavsiye olunur demişlerdir. Çünkü İslâm, namaz geçirerek bir büyük günah işlese de inananların manevi şahsiyetlerinin korunmasına büyük özen gösterir. Bu gerçeği bilen âlimlerimiz, onu korumak ve töhmet altında koymamak için böyle tavsiyede bulunmuşlardır.

Sünnet namazlar yerme kaza namazı kılınmalıdır diyenlerin de sözlerine Hanefî Mezhebinden olanlar itibar etmemelidir. Bu sünnet namazlar bize Rasûlullalı Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'den hatıra ve tavsiyedir. Sünnet namazları kılmalı, ayrıca kaza namazlarımız varsa onları da mutlaka eda etmeliyiz. Onlar Rabbimize karşı borçlarımızdır. Farzların kazası elbette sünnetlerin kılınmasından daha önemlidir. Dengeli ve disiplinli bir hayat neticesi hem sünnetler kılınır hem de kaza namazları eda edilir.

Bir namazda asla iki niyet de olmaz. Sünnetleri kılarken hem sünnete hem de kazaya niyet edin diyenlere de itibar etmeyiniz.

Bilindiği gibi kaza kılınırken sünnetler kaza edilmez. Sadece farzlarla vitir namazları kaza edilir. Ancak sabah namazının sünneti, geçirildiği gün, kuşluk vaktinde kılınırken, farzla birlikte kılınır. Zira, her ne kadar güneş doğmuş, asıl vakit geçmişse de, öğle vakti henüz girmemiştir.

ÖĞLE VE YATSI NAMAZININ SON SÜNNETİNİ DÖRT KILMAK

Öğle ve yatsı namazlarının iki rekât kıldığımız son sünnetlerim dört olarak kılabiliriz. Bunun büyük ecri vardır.

Bu namazların dört kılınması durumunda, gayr-i müekked sünnetler gibi kılınır. Yanı ilk oturuşta tahıyyattan sonra salât ü selâmlar (salli barik) okunur ve üçüncü rekâta kalkınca sübhaneke ile başlanır.

Konumuzla ilgili hadis-i şeriflerde Rasülullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmaktadırlar.

"Kim öğle namazının farzından önce dört rekât, sonra dört rekât kılacak olursa Allâhü Teâlâ onu cehenneme haram kılar". Tirmizî, Ebvâbü's-Salât, 317; 2/292 Hadis no: 426, 427,428. Ebû Davûd, Salât, 296; 2/52 Hadis no: 1269. İbn-ü Mâce, İkametü's-Salât, 108; 1/367; Hadis no: 1160.

"Kim yatsı namazından sonra mescidden çıkmadan dört rekât namaz kılacak olursa, o namazı kadir gecesinde kılmış gibi ecir alır". Müsnedü'l-lmamı'l-A'zam, 114. 175/99. Fethü'l-Kadîr, 1/315. el-Hıdâye, 1/66.

Hemen hemen bütün fıkıh kitaplarında bu konuda geniş bilgi vardır. Kıldığımız iki rekât son sünnetleri dörde tamamlamakla bu ecri biz de alabiliriz.

Ayrıca akşam namazının son sünneti de dörde tamamlanabilir.

RÜKÛDAN SONRA SÖYLENECEK HAMDLER

Rükûdan kalktıktan sonra "Allâhümme Rabbena ve leke'1-hamd" dedikten sonra, "haniden kesîran tayyiben mübaraken fîh" diyebilir, "Kemâ yenbeğî lı celâli vechike ve li azîmi sültânike" diye ilâve edebiliriz.

Abdullah b. Ömer Radıyallâhü Anhüma şöyle buyurmuşlardır:

Bize Rasülullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem namaz kıldırmışlardı. Başını

rükûdan kaldırırken “semi’allahü limen hamideh” dediler. Namaz kılanlardan biri “Rabbena ve leke’l-hamd, hamden kesîran tayyiben mübaraken fîh” diye ilâve etti. Nebî Sallâllahü Aleyhi ve Sellem dört defa “bu sözlerin sahibi kim?” diye sordular. (O kişi yanlış bir şey yaptığını zannederek ortaya çıkmaya cesaret edemiyordu). Nihayet “benim Yâ Rasûlullah” dedi. Peygamber Efendimiz buyurdular ki: Beni hak dinle gönderen Allah’a yemin ederim ki, otuzdan fazla meleği bu hamdin sevabını önce ben yazacağım, Rabbimin huzuruna ben götüreceğim diye aralarında yarışırlarken gördüm. (Müsnedü’l-İmami’l-A’zam, 114. 105/27.)

Yine Abdullah b. Ömer Radıyallâhü Anhüma Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem’in onlara şöyle bir hadiseyi anlattığını aktarır.

Allah’ın kullarından bir kul, “Yâ Rabbî leke’l-hamd kemâ yenbeğî li celâli vechike ve li azîmi sültânike” diye hamdetti. Kulun bu hamdinin sevabını yazmak iki meleğe çok ağır geldi. Nasıl yazacaklarını bilemediler ve “Yâ Rabbî! Şu kulun bir söz söyledi, sevabını nasıl yazacağımızı bilemedik” dediler. Allâhü Teâlâ kulunun ne söylediğini bildiği halde “kulum ne söyledi” diye sordu. Melekler: “Yâ Rabbî leke’l-hamd kemâ yenbeğî li celâli vechike ve li azîmi sültânike” dedi diye cevap verdiler. Cenâb-ı Hak buyurdular ki: “kulumun ne söylediğini aynen yazın ve mahşer günü vermek üzere sevabını bana bırakın.” (Et-Terğîbü ve’t-Terhîb, 2/440.)

Namazda rükûdan kalktıktan sonra “semi’allâhü limen hamideh” dedikten sonra şöyle diyebiliriz:**“Allâhümme Rabbena ve leke’l-hamd, hamden kesîran tayyiben mübaraken fîh, kemâ yenbeğî li celâli vechike ve li azîmi sültânike”**. (Azîmi kelimesindeki “z” harfi, keskin “ze” harfi değil, “Ta” harfinden sonra gelen “Za” (zıy) harfidir).

Rabbena leke’l-hamd derken “Allâhümme” diye ilâve etmek de uygundur. Zira kelime ve harf arttıkça sevap da artar.

EZAN DİNLEME ÂDABI

Ezan İslâm’ın en önemli şiarlarından biridir. Bir beldenin İslâm beldesi olduğunun işaretidir. Müslümanlara Allah’ın emri olan namaz vaktinin geldiğini hatırlatır ve onları Allah’ın evine, camı ve mescıdlere çağırır. Tevhid dini olan İslâm’ın esaslarının günde beş defa âleme ilâm demektir.

Ezan’a saygı imandandır. Ezan başladı mı mümkünse her şeyi hatta Kur’an-ı Kerim okumayı bile bırakmalı ve ezanı dinlemelidir.

Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem ezanı dinlerken müezzine icabet etmemizi, onu takip ederek onun söylediklerini tekrar etmemizi istemişlerdir.

Ezanı şöyle takip etmeliyiz.

Müezzin “Allah’ü Ekber” diye tekbirleri alınca aynen onunla birlikte bu

tekbirleri tekrar etmeli, “Eşhedü ellâ ilahe illallah” ve “Eşhedü enne Muhammede’r-Rasûlullah deyince, biz de aynen söylemeliyiz.

“Hayye ale’s-salâh” ve “hayye ale’l-felâh’ dediği zaman biz, aynen tekrar etmeyip “la havle velâ kuvvete illâ billâh” deriz.

Devamındaki tekbirleri alınca yine aynen tekbir alır ve “lâ ilahe illallah” dediği zaman aynını söyleriz.

Sabah namazının ezanında “essalâtü hayru’m-mme’n-nevm” dediği zamanda ise “sadakte ve berirte” diyerek veya “mâşâAllâhü kân, vemâ lem yese’ lem yekûn” diye cevapta buluruz.

Ezan bitince Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem’e salât ve selâm getirir, arkasından ezan duasını okuruz. Ezan duası şudur:

Allâhümme Rabbe hâzîhi’d-da’veti’t-tâmmeti, ve’s-salâti’1-kâimeti, âti Seyyidenâ Muhammedeni’l-vesîlete ve’1-fadîlete ve’d-deracete’r-rafî’ate, veb’ashü mekâmen Mahmûdeni’1-lezî ve’adteh. İnneke lâ tühlifü’1-mîâd.

Bu dua içerisinde geçen vesile makamını kendisi için isteyene Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Selem: Ona şefaatim helal olur yani ona şefaat ederim buyurmuşlardır.

Müezzinin okuduğu ezanı aynen yukarıda izah ettiğimiz gibi tekrar edenler için de, “o mutlaka cennete girer” buyurmuşlardır.

Bu duadan sonra şu ikrarların ilâve edilmesi de hadis-i şeriflerde tavsiye edilmiştir.

“Ve ene eşhedü ellâ ilahe ıllallâhü vahdehû lâ şerike leh, ve enne seyyidenâ Muhammeden abdühû ve Rasûlühu. Radıytü bi’İlâhi Rabben, ve bi’1-İslâmi dinen ve bı Muhammedin Sallâllahü Aleyhi ve Selleme Rasûlen”. Bu ilâveyi yapanların da geçmiş günahları affedilir diye müjde edilmiştir.

Ayrıca ezan bittikten sonra yapılacak duanın kabul olunacağı da, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem tarafından haber verilmiştir.

Ezan dinlerken Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem’m istediği gibi takip etmeyip, müezzin ezanı bitireceği zaman en sonda “lâ ilahe illallah” diyeceğinde, cemaatin sesli olarak sadece “lâ ilahe illallah” demeleri katiyetle doğru olmayan, Peygamber Efendimiz’in uygulama ve emrine ters olan bir durumdur. Önüne geçilemeyen bu yanlış uygulamayı bizim kaldırmamız gerekir.

Ezan okunmaya başladığı zaman bazı kişilerin söyledikleri “Aziz Allah” sözünün de sünnette olmadığını görüyoruz. Şu halde bid’attir denilebilir. Ancak Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem şehadetler okunduğu zaman “ben de ben de” buyurarak da müezzinine iştirak eder ve onu tasdik ederlerdi.

KIBLEYE KARŞI SAYGI

İslâm edep dinidir. Efendimiz: “Ben güzel ahlâkı tamamlamak üzere

gönderildim" buyurmaktadırlar. On dört asırlık İslâm tarihi, Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'den başlayarak ashab-ı kiram ve salih selefimizin güzel ahlâk örnekleriyle doludur. Peygamber Efendimiz'in "insanlar en çok Allah korkusu ve güzel ahlâk ile cennete girerler" buyurmaları sebebiyle konuyla ilgili olarak birçok eser meydana getirilmiş, ahlâk konusu özel bir konu olmuştur.

Bu güzel ahlâkın içinde kıbleye karşı tükürmemek de önemli bir yer almış, bu çirkin davranışta bulunanlar çok ayıplanmalardır.

Bu ayıplamanın kaynağı Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Selem Efendimizin tembih ve ikazlarıdır. Yukarıda da zikrettiğimiz gibi: **"Sizden biriniz namaz kıldığı zaman Allah Azze ve Celle onun karşısındadır, o kişi Allâhü Zü'1-Celâl'in huzurundadır, karşı tarafa tükürmesin"** buyurmuşlardır. Namazda karşı taraf kıbledir. Kâbe-i Muazzama İslâm'ın en önemli şiarından biridir. Kâbe-i Muazzamaya ve kıble tarafına saygı imanın gereğidir.

Bir zat bir topluluğa imamlık yapmıştı. Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem de gördüğü halde o kişi, namazdan sonra kıbleye karşı tükürdü. O zat namazı bitirdikten sonra Efendimiz buyurdular ki: "Bu kişi bir daha imamlık yapmasın." O kişi daha sonra o cemaate tekrar imamlık yapmak istedi. Arkadaşları Sallâllahü Aleyhi ve Sellem'in sözünü hatırlatarak onu imamlıktan menettiler. O adam bu durumu Efendimize sordular. O da: "Evet" buyurdular ve o kişinin imamlık yapmamasını bizzat kendilerinin istediğini ifade ettiler. Hadiseyi aktaran kışı diyor ki: Herhalde Rasûlullah Sallâllahü Aleyhi ve Sellem o kişiye "Allah ve Rasûlüne eza ettin" buyurdular. Benzer bir hadisede de "Allah ve meleklerine eza ettin" buyurmuşlardır.

Çok uzak mesafelerden gelerek hadis almak istediği zatın evine çok yaklaşan bir muhaddisın, hadis almak istediği kişi kıbleye karşı tükürünce hadisini almaktan vazgeçtiği ve böyle çirkin bir işi yapanın rivayeti alınmaz dediği büyüklerimizin anlattığı misallerdendir.

Kıbleye karşı tükürmek böyle çirkin bir davranış olunca, kıbleye karşı ayak uzatmayı da salih selefimiz uygun görmemişler, bundan sakınılmasın) istemişlerdir. Salih selefimiz nasıl misafirin, büyüklerin, anne ve babanın, âlimlerin huzurunda ayakları uzatarak oturmak hoş değilse, edebe uygun değilse, Allah'ın Beytinin bulunduğu tarafa, kıbleye doğru tükürmek ve ayak uzatmak da doğru değildir demişlerdir.

Tuvalette, banyoda veya diğer yerlerde ihtiyaç giderirken ya da yıkanırken ön ve arka taraflarımızın kıbleye gelmemesine dikkat etmemiz gerektiği de hepimizin bildiği bir saygı kuralıdır.

RASÛLULLAH EFENDİMİZİN NAMAZLARDAN SONRA OKUDUĞU BAZI

DUALAR

Allah'ümme e'innî alâ zikrike ve şükrike ve husni 'ibâdetike.

Lâ ilahe Illallâhü vahdehû lâ şerîke leh. Lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Allâhümme lâ mâni'a limâ a'tayte, velâ mu'tıye limâ mena'te, (velâ radde limâ gadayte), velâ yenfe'u ze'l-ceddi minke'l-ceddü.

Allâhümme innî es'elüke fi'le'l hayrat, ve terke'l münkerât, ve hubbe'l-mesâkîn, ve izâ eradte bi 'ibâdike fitneten fakbidnî ileyke gayra meftûnin.

Allâhümme innî e'ûzü bi rızâke min sahatike, ve bi mu'âfâtike min 'ukûbetike, ve e'ûzü bike minke, lâ uhsî senâen aleyke, ente kemâ esneyte alâ nefsike.

Sabah, ikindi ve akşam namazlarının farzından hemen sonra on defa:

Lâ ilahe illâllâhü vahdehû lâ şerike leh. Lehü'l-mülk. Ve lehü'l-hamd. Yuhyî ve yümît. (Ve hüve hayyün lâ yemût). Bi yedihi'l-hayr. Ve hüve alâ külli şey'in kadîr.

Sabah namazından sonra yedi defa:

Allâhümme ecirnî mine'n-nâr.

Sabah ve ikindi namazlarından sonra üçer defa:

Estağfirullâhellezî lâ ilahe illâ Hû. El Hayye'l-Kayyûme ve etûbü ileyh.

Sabah namazından sonra üç defa:

Sübhânallâhilazîm ve bi hamdihî.

SONUÇ

Camiler ve mescidler, mukaddimede de söylediğimiz gibi Allah'ın evleridir, mübarek mekânlardır, kudsî yerlerdir. Cami ve mescidlere gereken saygıyı göstermek iman işaretidir. Bu mübarek mekânlar, genellikle Allâhü Teâlâ'nm rızası için vakfedilmiş yerlerdir. Buralarda kimsenin mülkiyet hakkı kalmaz, tamamen Cenâb-ı Hak'km mülkü hükmünde olur.

Herhangi bir vakfın, vakıf haline gelebilmesi için usulüne göre resmen tescil edilmesi gerekir. Ancak bundan cami ve mescidler, kabristanlar ve vasiyet suretiyle olan vakıflar müstesnadır. Cami veya mescid olarak inşa olunan bir yer Müslümanlarca namaz kılınmaya başlanıp devam edilince vakfedilmiş bir ibadethane haline gelir.

Bu kudsî yerlere saygıda kusur etmemelidir.

Cami ve mescidlerin imarı hem onları inşa etmekle, hem de cemaate devam edip içini doldurmakla olur. Camı ve mescidleri mamur edenlerin ahiretleri de mamur olur.

Allah bütün inananlardan razı olsun.

Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

08. 01. 2009-KONYA

Rabbimizin rızasını
arzu ederek yazdığımız
bu küçük risale inşaALLAH
kardeşlerimiz için faydalı olur.
Okuduktan sonra bir kenara koymamanızı,
bir başka kardeşimize vererek
onun da faydalanmasını
temin etmenizi rica ediyor,
dualarınızı bekliyoruz.